

Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

Historisk-filologiske Meddelelser **XV**, 3.

ÉTUDE SUR LA SYNTAXE
DES PRONOMS PERSONNELS
ET RÉFLÉCHIS EN ROUMAIN

PAR

HEDVIG OLSEN

KØBENHAVN

HOVEDKOMMISSIONÆR: ANDR. FRED. HØST & SØN, KGL. HOF-BOGHANDEL
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1928

Pris: Kr. 3,85.

Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskabs videnskabelige Meddelelser udkommer fra 1917 indtil videre i følgende Rækker:

Historisk-filologiske Meddelelser,
Filosofiske Meddelelser,
Mathematisk-fysiske Meddelelser,
Biologiske Meddelelser.

Hele Bind af disse Rækker sælges 25 pCt. billigere end Summen af Bogladepriserne for de enkelte Hefter.

Selskabets Hovedkommissionær er *Andr. Fred. Høst & Søn*, Kgl. Hof-Boghandel, København.

Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab.

Historisk-filologiske Meddelelser **XV**, 3.

ÉTUDE SUR LA SYNTAXE
DES PRONOMS PERSONNELS
ET RÉFLÉCHIS EN ROUMAIN

PAR

HEDVIG OLSEN

KØBENHAVN

HOVEDKOMMISSIONÆR: ANDR. FRED. HØST & SØN, KGL. HOF-BOGHANDEL
BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1928

I. Remarques préliminaires.

1. Tandis que chaque personne possède pour les cas régimes une forme atone et une forme tonique, le cas sujet n'a qu'une seule forme, qui est plutôt tonique. La raison en est que la forme du verbe indiquant à elle seule la personne et le nombre du sujet, on peut se passer du pronom nominatif si on ne veut pas insister sur le sujet ou si l'absence du pronom ne prête pas à l'ambiguïté.

Voici un tableau des formes:

1 ^{re} pers.		2 ^{me} pers.	
Sing. atone	tonique	atone	tonique
Nom.	<i>eu</i>		<i>tu</i>
Acc.	<i>mă, m</i> (<i>pe</i>) <i>mine</i>	<i>te</i>	(<i>pe</i>) <i>tine</i>
Dat.	<i>îmi, mi</i> <i>mie</i>	<i>îți, ți</i>	<i>ție</i>
3 ^{me} pers.			
masc.		fem.	
Nom.	<i>el, dânsul</i>	<i>ea, dânsa</i>	
Acc.	<i>îl, l</i> (<i>pe</i>) <i>el</i> , (<i>pe</i>) <i>dânsul</i>	<i>o</i>	(<i>pe</i>) <i>ea</i> , (<i>pe</i>) <i>dânsa</i>
Dat.	<i>îi, i</i> <i>lui</i>	<i>îi, i</i>	<i>ei</i>
Plur.			
Nom.	<i>noi</i>	<i>voi</i>	
Acc.	<i>ni, ne</i> (<i>pe</i>) <i>noi</i>	<i>vi, vă</i>	(<i>pe</i>) <i>voi</i>
Dat.	<i>ni, ne</i> <i>nouă</i>	<i>vi, vă</i>	<i>vouă</i>
Nom.	<i>ei, dânsii</i>	<i>ele, dânsese</i>	
Acc.	<i>îi</i> (<i>pe</i>) <i>ei</i> , (<i>pe</i>) <i>dânsii</i>	<i>le</i>	(<i>pe</i>) <i>ele</i> , (<i>pe</i>) <i>dânsese</i>
Dat.	<i>le, li</i> <i>lor</i>	<i>le, li</i>	<i>lor</i>
Réfléchi sing. et plur.:		Acc.	<i>se, s</i> (<i>pe</i>) <i>sine</i>
		Dat.	<i>își, și</i> <i>șie</i>

2. L'emploi des formes *dânsul*, *dânsa* etc., ne diffère en rien de l'emploi de *el*, *ea* etc. en tant qu'elles s'emploient représentant et des personnes et des choses.¹ Souvent les écrivains les font alterner pour varier le style, et tandis que les uns font un emploi très étendu de *dânsul*, d'autres s'en servent plus rarement.

Exx. *Un cuvânt ++ e ceva viu, organic, — el vine în lume* (Vlah. Gura 228). *După alte două zile sosi și iarna. Ea începu de vreme* (Dumb. Haid. 88). *Însă rana din coastă aducea tristețe și îndoială cu dânsa* (Sad. Șoimii 97). — *Pe el, măi! după dânsul, măi!* (ibid. 87). *am căutat și pe dânsul și la el acasă, scrisoarea este ascunsă altundeva* (Car. II. 49). *s'a îngălbenit și el ca ele, s'a ridicat și i-a strigat și dânsul* (B.-V. Lumea 167). *cu ce a greșit el să nu mai fie stăpînii la dânsul?* (Sandu. Urma 23). Il va sans dire que l'alternance des deux formes sert aussi à marquer que deux pronoms de même genre et appartenant à la même phrase ne représentent pas la même personne ou la même chose: *Din prețul dat de dânsul, rămânea după plata datoriilor o sumă destul de mare, care i se convenia ei, cucoanei Luxiței; dar ce să facă ea cu dânsa?* (B.-V. Lumea 184).

Notons cependant l'emploi de *ânsul* (pour *dânsul*) derrière les prépositions *întru*, *dintru*, *printru*, dont les formes simples *în*, *dîn*, *prin* s'emploient avec *el*, *ea* etc.:

Ercule nu-și pierdu cumpătul, ci trase într'ânsul cu o săgeată (Isp. Sfătos 33). *Tu, Harap Alb, rămâi aici într'ânsa* (☉: *groapa*) *toată ziua* (Creangă 218). *Și bă-*

¹ Pourtant M. Pușcariu fait observer (Dacoromania. II. p. 64) que dans certaines contrées du domaine daco-roumain on préfère *dânsul* comme régime de prépositions, tandis qu'ailleurs on peut constater une tendance à employer de préférence *dânsul* en parlant de personnes plus âgées ou plus haut placées.

trânul, la aceste vorbe blânde, desfăcând chivotul, scoase la lumină pyxida așteptând să vază ce va ieși dintr'ânsa (Patrașcanu. Tim. 36). nu răzbià printr'însa (o: pielea de leu) niciun fel de armă (Isp. Sfătos 34). — Acuma na și năframa asta fermecată: în ea îți stă toată puterea (Caraiivan. Sez. 69). par c'ar fi fost toată mintea și toată inima eșite din el și întrupate într'însa (B.-V. Lumea 206). în loc să ne suim în ele (o: trăsurile) cum ar fi fost înțelept (Patrașcanu. Tim. 25).

II. Emploi des pronoms atones.

3. Comme il a été remarqué plus haut, on se passe très souvent du pronom sujet. En voici des exemples:

Doriam să mănânc ceva fiertură. Am cerut să-mi dea cîți-va covrigi, de care-mi spuneau că au proaspeți la brutărie, și am băut un ciocan de rachiu (Isp. Sfătos 147). Pe spusele oamenilor mare temeiu nu putem pune, fiindcă-i știm ce iubitori de adevăr sunt (Car. V. R. XV. 208). Mai târziu aude un glas strigând: Impărate! îmi dai ce ai uitat ne scris a casă, ca să te luminez? (Sez. I. 225). După ce mântuim de băut cana ceea, ni se aduce alta pentru care mulțămiam crășmăriței tot cu sărutări, pânăce se făcè că se mânie și iar fugià dintre noi (Creangă 65). Și iute se duce, deschide lada ceea, de-și scoate hainele împărătești și coroana; se îmbracă ca un împărat și vine la fața locului (Morariu. Dela noi 127). A fost odată un împărat și avea trei fete (Isp. 62).

L'emploi du pronom sujet, surtout de la troisième personne, est cependant assez fréquent sans donner au sujet aucune emphase:

Iar când, de frică, i-am spus o minciună, el nici n'a clipit din ochi (Rebr. Păd. 64). Ce folos însă, dacă el nu

poate trăi tignit în casa lui (Slav. I. 228). *Johansen doarme, el zîmbește prin somn* (Vlah. Gura 160). *Preoteasa svârlea grăunțe la păsări. Ea păru foarte mirată, când îi văzu* (Vlah. Dan 244). *A fost o babă și ea avea un flăcău și o fată* (Șez. I. 187). *Ori cât ni s'ar părea la început, că suferința înghiață, ea amplifică sufletul omenesc, îl clarifică și-l face mai dulce* (Agârb. Ceas. 34). Ainsi très souvent dans les incidentes: »*Am crezut*«, *urmă ea zîmbind* (Sad. V. R. XV. 182). »*Vă ajung*«, *le răspunde el, deodată incremenit* (B.-V. Lumea 147). *Foarte ... foarte ... interesant! mormăi dânsul rîzând* (Rebr. Păd. 125). *Da, da! — zise el — Așa e!* (Slav. I. 211). *Dă moșule, răspundem noi* (Sad. V. R. XIX. 108). Précédé d'une apposition ou d'une construction absolue, le sujet pronominal s'exprime ordinairement:

om însă, care nu știă ce va să zică somnul de zi, el se simțiă ca și când ar fi trecut o lungă noapte (Slav. I. 290). *Descendent al unei familii vechi boerești, el poseda o cultură întinsă* (Gane. Păc. 148). *Începu ++ să-și spună »mare proprietar« ++. Adus acum acest »mare proprietar«, el crescù deodată în proporții enorme în considerația multor locuitori* (Agârb. Chip. 77). *Siliți să învețe limba serbocroată ++ ei au devenit bilingui* (Pușc. Stud. istror. II. 273). *Lovită în inimă, albă ca varul, ea abia putuse să îngâne ++* (Gorun. Lume 13). *Deputat fiind, el luă Basarabia subsoară și porni cu dânsa la București* (Gane. Păc. 109).

Il va sans dire que l'emploi du pronom sujet est souvent de rigueur dans les cas où l'omission du sujet pourrait prêter à l'ambiguïté, c'est à dire quand une même forme du verbe correspond à des sujets de différente personne, de différent nombre ou de tous les deux, p. ex. *am fost la*

țară »j'ai été à la campagne« ou »nous avons été à la campagne«, *aveam multe de făcut*, »j'avais beaucoup à faire« ou »nous avons beaucoup à faire«, *nu vreau să știu nimic* »je ne veux rien savoir« ou »ils ne veulent rien savoir«. Pour la forme verbale de la troisième personne, le genre du sujet entre aussi en jeu dans certains cas, de sorte que des phrases comme *trebuie să pleacă mâine, cântă foarte frumos* peuvent avoir pour sujets *el, ea, ei, ele*. Mais comme le sens ressort très souvent du contexte, l'emploi du pronom sujet n'est pas toujours strictement nécessaire, cf. p. ex. *Mulțumî Domnului că l'a scos din mâna duhurilor rele și că este viu* (Isp. 116).

Voici quelques exemples où le pronom sujet est ainsi employé pour motif de clarté sans d'ailleurs avoir une valeur emphatique :

nu era Vineri și noi eram la școală (Slav. I. 153). *Dimineața așteaptă zmeul pe Rea-Silva cu cafeaua, ea nu mai vine* (Șez. I. 227). *Când Potcoavă sfârși, ea lua tipsia și felegeanul și eși* (Sad. Șoimii 94). *(copilul) iubește pe tata mult-mult »până a tâg«, ceeace dânsa pricepu numaidecât că însemnă ++* (B.-V. Lumea 97). — *Și când nu ne-am vorbit ani de zile, când eu am trăit cu un singur gând ++ îți-aduci aminte cum ne am înțeles îndată?* (Agârb. V. R. XVII. 7). Tandis que *eu* est nécessaire dans ce dernier exemple, il en est autrement dans celui-ci: *Când ne-am apropiat de oraș, am pus să scoată și clopoșei de la cai, ca să nu trag băgarea de seamă asupra-mi* (Dumb. Haid. 56) : ici la forme *trag* montre que le sujet s'est changé du pluriel au singulier. Dans des cas comme le suivant, le pronom sert à mettre en relief le commencement de la proposition principale: *Dacă era prăpădită Stanca, ea și avea de ce să fie* (Slav. II. 216).

4. Les pronoms datifs de la première ou de la deuxième personne s'emploient quelquefois, surtout dans la langue populaire, comme datifs d'intérêt:

De unde-mi vii pe poteca asta? Pe unde mi umbli? (Sad. Oam. 94). *Să nu-mi disprețuiești pe acești voinici* (Dumb. Haid. 71). *lasă să-mi intre aici toți nebunii, toți bețivii* (Car. II. 31). *Și bărbatu-mieu — Dumnezeu să mi-l ierte!* (Creangă 113). *Femeile, mai ales, nu ți-ar mânca un măr or alt ceva ++ înainte de a-și fi făcut datoria aceasta* (Lung. Zile 61). *El îți cunoaște omul cinstit de pe față, și dac'o mai schimbă și vre-o două vorbe cu dânsul, apoi s'a fixat* (Gorun. Lume 104).

Très souvent on emploie à la fois la première et la deuxième personne:

La vânătoare mi-ți ucideà ursul în luptă dreaptă (Isp. Sfătos 153). *când l'o luà odată și mi-ți-l'o târnui* (Pop. Ruga 86). *Manoil ++ i-o anină neveste-sei după cap și unde nu mi-ți-o prinde a îmblăti!* (Morariu. Dela noi 22).

Il est à remarquer que l'emploi de deux pronoms datifs atones ne se trouve que dans le cas où au moins l'un d'entre eux est un datif d'intérêt.

Rem. 1. Notons l'emploi du datif dans les locutions *mi-e foame, mi-e sete* (*cald, frig* etc.) à la différence des locutions correspondantes en français »j'ai faim, j'ai soif (*chaud, froid* etc.)«. En voici quelques exemples: *și-i era rușine că nu-și mai aduce aminte* (Slav. I. 304). *Plîng după mama. Mi-e dor de ea* (Agârb. V. R. XIX. 375). *Își mai luă un caer, căci nu-i era somn de loc* (Sandu. Urma 212). *I-a fost groază să întrebe* (Gorun. Lume 14). *mi-e lehamite de frăția noastră* »j'en ai assez de notre fraternité« (Creangă 129). *Înainte îi fusese frică de fotografia aceasta* (Rebr. Păd. 37).

Rem. 2. Pour l'emploi du pronom datif dont le rapport avec le verbe est indiqué par un adverbe de lieu comme dans *nu-mi stă nimic înainte*, v. plus bas § 53.

5. Répétition du pronom régime. Un pronom régime direct ou indirect de deux ou plusieurs verbes coordonnés, est répété devant ou derrière chaque verbe:

Și din pricina aceasta l'au ridicat și l'au închis (Rebr. Păd. 47). *Și el o doria și o căuta* (Isp. Sfătos 163). *fără să plece capul în pământ, de sfiala privirilor batjocuri-toare pe cari le simtea par'că de după toate ulucile urmărindu-l și arzându-l* (Gorun. Lume 61). *Sfinția-sa + + ne grăia și ne zâmbea cu o mulțumire aleasă* (Sad. Oam. 206—07). *niște nuci pe care le avea zânele și le îngrijea ca pe ochii lor din cap* (Isp. 184) (pour la reprise du pronom relatif v. plus bas § 16).

6. Emploi neutre. Conformément au latin et à l'état primitif du roman, le roumain n'emploie ordinairement pas de pronom pour marquer le sujet neutre, p. ex. *plouă* »il pleut«, *ninge* »il neige«, *îmi este bine* »je me sens bien«, *e frumos astăzi* »il fait beau aujourd'hui«, *e târziu* »il est tard«, *când fu la amurgit* »quand ce fut vers le crepuscule«, *e prea de vreme să înceapă* »il est trop tôt pour commencer«. Cependant M. Weigand, dans sa *Rum. Grammatik* (1918) p. 69, donne comme exemple d'un *el* neutre cette phrase: *N'a mai fi el după gândul spânului*. Mais cet exemple n'est guère heureux, car si on examine le passage en question dans le texte de Creangă: *Rămâi la mine în astă noapte și ți-oiu dà eu vrun ajutoriu. Mare-i Dumnezeu! N'a mai fi el după gândul spânului* (Creangă 217), on voit que *el* peut très bien se rapporter au mot *ajutoriu*. Dans le dernier des deux exemples suivants allégués par M. Jarník (*Archiv* 137 p. 62), *el* est selon nous franchement personnel, tandis

que dans le premier *el* est susceptible de plusieurs explications: *După vreme rea, a fi el vrodată și senin* (Creangă 223). *Păclșit om e împăratul Roș, se vede el, zise atunci Ochilă* (p. 236). On peut donc dire d'une façon générale que le roumain ne possède pas de pronom sujet impersonnel ou neutre¹, comme le montrent ces exemples:

Era în vreme de alegeri, și se alesese deputat Ionescu (B.-V. Lumea 166). *Era frumos, căzuse omăt mare și o lună plină lumina ca ziua* (Sad. Pov. 175). *când fu la facere, născu un copil gras și frumos* (Isp. 317). *când fu a boteza pruncul* (Isp. Sfătos 221). *Ei, cum îți mai este, voinicule?* (Sad. Șoimii 89). *Eu ași putea merge, dar altcineva n'are* (Sad. Oam. 78). *i-e urât singură* (Car. II. 21). *Nu îți-se urăște fie în singurătatea asta?* (Slav. II. 61).

Notons aussi l'emploi impersonnel (mais à l'origine personnel) de *a zice*², *a spune* et *a scrie*:

șliți voi ce zice în cartea aceasta? (Isp. Sfătos 267). *poți tu să citești ce zice aici?* (Isp. 300). *Așa zice că-i domn mare* (Goga. Domnul Notar 40). *Spune la sfânta carte, că trupu' creștinului e lăcașu' lu' Dumnezeu* (Lung. Sfârș. 73). *Aicea este vorbă de ce spune la carte despre organizația soțială* (Gorun. Nu te . . . 58). *Bine, Primarule, dacă-i lege să fie, cum scrie 'n ea, de ce s'o 'mbrobo-diască?* (Lung. Zile 12—13). *mâini fricoase au tras desenuri în fugă: un nas sub care scrie lăbărțat »nasul lui Procopie«* (Bass. Vult. 114).

¹ Sur l'emploi apparemment neutre de *el* comme sujet préalable v. plus bas § 42.

² L'emploi impersonnel de ce mot se trouve déjà en latin vulgaire, v. Löfstedt. Philol. Kommentar zur Peregrinatio Aetheriae p. 319 où est cité aussi de l'ancien espagnol *lo que en esta ley dize*. Il en est de même pour l'ancien provençal et l'ancien italien. Cf.: *Cy parle comment Saintré fu chambellant du roy, et des aliances de luy et de l'escuyer dit Bouci-quault* (Ant. de la Sale. Le petit Jean de Saintré, éd. Renaissance du Livre, p. 116. chap. XLVII). De même dans plusieurs langues germaniques.

Rem. Dans l'exemple suivant: *aceasta ++ atât mai mult trebuie să o faci, cu cât ea este pentru mântuirea împărăției* (Isp. 414), *ea* a bien la signification d'un sujet neutre, mais c'est en reprenant le *aceasta* précédent.

7. Comme régime direct neutre s'emploie l'accusatif féminin *o*:

Ești un om rău... mi ai dovedit-o... Eu sunt o femeie bună... am să ți-o dovedesc (Car. II. 125). *nu mă chemă pe mine din pădure, să stau în fața lor. — Îți jur, că n'am să o mai fac!* (Dumbr. Haid. 39). *Domnule Andreiu, da știi că ești? — Nesuferit și obraznic... știu... mi-ai mai spus-o odată* (Hogaș. V.-R. XVII. 204). *Stați! strigă bătrânul Pokotilo, că încă n'am sfârșit! Mai este, dar eu n'o știu... O știe bine Gânj... spune tu Gânj... — Tu o știi, bătrânule, mai bine... tu o știi mai bine tată! Nu vrei s'o spui? Atunci o spun tot eu!* (Sad. Șoimii 178).

8. Beaucoup de verbes ont pour régime un *o* qui ne représente rien de précis, mais qui forme avec le verbe une locution verbale d'un sens tout spécial. Ces sortes de locutions sont à comparer à celles du français où le verbe a pour complément *la* ou *en* dans des cas comme »il se la coulait douce«, »j'en ai dans le bras« et dans d'autres locutions où l'origine de *la* ou de *en* est moins claire. Pareillement *o* représente à l'origine un substantif féminin, mais ce n'est que rarement qu'on peut indiquer le substantif précis qu'il représente.

Voici un choix de ces locutions pris dans la littérature moderne:

El însă o cam băgase pe mână, dară se prefăcea că nu-i pasă »il avait passé par des transes, mais il faisait

semblant de ne pas s'inquiéter« (Isp. 228). *o cam băgase pe mânăică de frică* (ibid. 290). *Și luând-o trăsurile pe șleah, noi am cârnit-o pedestri pe drumul cel scurt* »tandis que les voitures ont pris la grand'route, nous avons biaisé par le chemin le plus court« (Patrașcanu. Tim. 22). *Își puseră în gând să i-o coacă și se culcară* »ils se sont mis dans l'esprit de lui faire payer cela et se sont couchés« (Isp. 276). *Iar caii n'o mai conteniau din goană* »mais les chevaux n'ont pas cessé d'aller au galop« (Sandu. Urma 36). *Atâta a zis și a croit-o la drum* »il a dit cela et a passé son chemin« (Lung. Zile 180). *Cum o duceți cu boierul?* »en quels termes êtes-vous avec le châtelain?« (Sad. V. R. XII. 231). *cum o cam încure eu cu vorba* »pendant que je m'embrouille en parlant« (Gorun. Nu te 7. . .). *și întinde-o măi frate înapoi* »il faut rebrousser chemin, mon frère« (Caraiivan. Șez. 20). *O întoarse însă la șirellic* »elle a eu recours à la ruse« (Isp. 252). *După ce am terminat convorbirea, am luat-o raznă pe străzi* »après avoir terminé la conversation, nous nous sommes éloignés par les rues« (B.-V. V. R. XXIV. 225). *Într'o societate fără moral și fără prințip, nu merge s'o iei cu iuțeala* »dans une société sans morale et sans principes, il ne faut pas trop se presser« (Car. II. 22). *Văzând primejdea, o luai la sănătoasă* »voyant le danger je me suis sauvé« (Isp. Sfătos 275). *Zaharia o ia la goană spre crâșmă* »Zacharie se précipite vers l'auberge« (Sad. Crâșma 19). *Dascalul o mâlcise de tot* »le maître d'école n'en revenait pas« (Isp. 308). *Apoi ai nimerit-o bine* »tu as bien réussi« (Pap. Ce pățește 59). *când ai pașlit-o, farmazonă ce ești* »quand tu as décampé, sorcière que tu es!« (Creangă 238). *am luat pușca și am pornit-o raznă* »j'ai

pris mon fusil et je me suis éloigné» (Sad. Pov. 133). *O pornise desigur spre Brăila* »sans doute il s'était dirigé vers Braila« (Bart. V. R. VIII. 78). *parcă ar sta s'o rupă de fugă îndată* »il semblait prêt à décamper tout de suite« (Sad. Oam. 105). *Am luat energica hotărîre de a o rupe odată cu literatura* »j'ai pris la résolution énergique de rompre enfin avec la littérature« (Sandu. Urma 239). *Mă 'ntrebam însă cu groază, cum 'om scoate-o la capăt cu hainele și mai ales cu cismele* »je me demandais avec angoisse comment venir à bout de nous procurer les habits et surtout les bottes« (Lung. Ins. 28). *cum m'a văzut, a sfeclit-o* »quand il m'a vu, il a eu la frousse« (Car. I. 11). *când ai s'o sfârșești cu prostiile?* — *Îndată ce-i sfârși-o tu cu minciunile* »quand vas-tu en finir avec les bêtises? — Dès que tu en auras fini, toi, avec les mensonges« (Hogaș. V. R. XXI. 182). *Dascălul văzu că a cam scrântit-o și o întoarse pe foaia ailaltă* »le maître d'école a vu qu'il avait fait une bêtise et a battu en retraite« (Isp. 304). *într'o bună dimineață a șters-o pe ungurește* »un beau matin elle a filé à l'anglaise« (Gorun. Nu te . . . 24). *o tăie prin prunii boerești* »il a coupé à travers les pruniers du châtelain« (B. V. Nic. Min. 35). *își ticlui un plan cum s'o tulsească și el mai repede* »il a arrêté un plan pour décamper lui aussi plus vite« (Rebr. Ion I. 180). *Mi-a zis din nou să cânt, dar eu o țineam într'un plâns* »il m'a dit de nouveau de chanter, mais je n'ai pas cessé de pleurer« (Lung. Ins. 25). Citons pour finir: *Elena o avea bine în familia Răclean* »Hélène se trouvait bien dans la famille Răclean« (Pușc. Juv. 90), ce qui est sans doute un germanisme.

Absence du pronom atone.

9. Absence du pronom neutre. Le régime neutre *o* fait souvent défaut, surtout comme régime des verbes *a ști* et *a spune*:

Bine Gheorgiță, n'ai știut tu, nu ți-am spus? (Agârb. Chip. 59). *știți pentru ce sînteți chemați aici ++ ? — Vom știe, cucoane, dacă ni-ți spune* (Creangă 87). *Unde-i popa Ciolica, măi frate? — Apoi eu știu? răspunde oșteanul* (Sad. Șoimii 79). *Și cine va fi spânzurat? — Noi nu putem ști, domnule căpitan* (Rebr. Păd. 14). *Numai ea ar fi putut spune de unde și cum ajunsese la așa stare sufletească; dar n'a spus niciodată* (B.-V. Lumea 163). — *Mi-e milă, dar ce pot să-ți fac? — A, am găsit!* (Rebr. Cadrilul 150). *S'a împușcat Fănică! — Când? — Nu știu. — De unde ai aflat?* (Patrașcanu. Tim. 122). *va lua pe Ion ++ ca vizitiu, firește fără să afle popa* (Rebr. Ion I. 158). *avea nunta fratele cel mare al lui, cu fata care-i dedese batista. Făt-frumos află, dar tace* (Radulescu-Codin. Ingerul Românului 218—19). — *Spunea tata, că i-au spus și lui bătrânii, care auziseră din gura lui Moș Nichifor, că pe vremea aceea era bine să fii harabagiu* (Creangă 99). — *Mă hotărîi să măresc spațiul dintre mine și dânsa, fără ca ea să simtă* (Patrașcanu. Tim. 75). — *îmi spunea cum a ris ea de noi, s'a făcut moartă, și noi am crezut* (Vlah. Icoane 12).

Signalons aussi l'omission régulière d'un pronom neutre comme attribut:

lucruri ce puteau să fie altfel și n'au fost (Gorun. Lume 51). *Belciug era mare naționalist, deși nu se prea arăta a fi* (Rebr. Ion I. 124). *Și crezi c'a rămas însărcinată? — Cum o vrea Dumnezeu ++ Și de n'a rămas până acuma, mai are vreme să rămâe!* (ibid. 194). *mi-ai fost*

elev, dar mi-e ruşine că mi-ai fost (ibid. 177). *Dacă era prăpădită Stanca, ea şi avea de ce să fie* (Slav. II. 216).

Il en est un peu autrement, quand le sujet est impersonnel:

Nu-ţi-e urît? — De ce să-mi fie? (Chir. Grăn. 103). *Tu însuşi ziceai să mi fie frică: îţi spun că mi este* (Slav. II. 69).

Cf. aussi l'absence du pronom neutre comme attribut du régime direct:

să ştiţi că baetul nu-i prost precum îl credeţi (Şez. I. 98).

10. Absence du pronom non-neutre. Tandis que dans les exemples précités l'emploi du régime neutre ne serait pas du tout impossible, il y a quelques cas où on se passe régulièrement en roumain d'un complément pronominal non-neutre.

1°. Si le pronom devait représenter un régime qui marque une quantité indéterminée ou une idée abstraite, c'est à dire dans les cas où il faudrait en français employer l'adverbe *en*¹:

Ea umblase o noapte întreagă după hrană şi nu găsise nicăiri (Creangă 282). *O zis că ni dă pământ, şi nu ni-a dat* (Bart. V. R. VIII. 86). *Te-ai însurat, eşti notar, ce-ţi mai lipseşte? Copii? Ai să faci, că doar nu-i aşa mare lucru* (Rebr. Ion II. 142). *Spune că nu vrei să-i dai cu nici un chip ştiubea . . . — De ce să-i dau?* (Sad. Oam. 219). *mănâncă mămăligă şi pâine şi grăunţe. Numai*

¹ Tandis qu'en français on peut se servir ou non de *en* dans les propositions comparatives, il est à noter qu'en roumain l'omission du régime pronominal est presque la règle générale: *nişte haine cum nici una din fetele de împărat nu avea* (Isp. 208). *aşi vrea să pot şi eu serie cărţi cum scria Creangă* (Marino. V. R. X. 329). *cu o figura ciudată cum nu mai văzusem* (B.-V. Int. 27). *Mama prietenei mele era o femeie aşa de frumoasă şi aşa de ciudată cum nu văzusem niciodată* (Sad. V. R. III. 181).

când n'are, mănâncă carne (Patrașcanu. Tim. 227). *Acum, pentru vorbele astea, fac arătare. Pân acum n'am făcut, dar acum fac* (Agârb. Chip. 73). *Au și alții leafă, n'are numai el* (Sad. Oam. 48). *Am pribegit printre Leși multă vreme ++ căutând ajutor pretutindenii. N'am găsit* (Sad. Șoimii 172). *unde putea să-i facă rău lui Ion, îi făcea* (Rebr. Ion I. 24). *Ș'are să-mi aducă jucării? — Are să-ți aducă* (Sad. Dur. 115). *Îi spuse că fer este destul, dară că nu sunt cărbuni de ajuns, și să se ducă la padurea neagră să-și facă* (Isp. 157). *Ai văzut dumneata oameni cu ochi concavi? — N'am văzut* (B.-V. V. R. XXIV. 222).¹ *Cine v'a dat arme? — N'am avut* (Dumb. Haid. 287). On voit que le substantif auquel devrait se rapporter le pronom, est toujours un complément direct sans article ou régime d'une préposition (par contre p. ex.: *Ai cules păpușoi?* — *I am cules* (Sad. Crâșma 51)).

L'omission peut toutefois aussi avoir lieu si le substantif est déterminé dans des cas comme :

Ia să-ți văd cartea de alegător. — N'am (Patrașcanu. Cand. 18). *În sănătate și la »Kirama« dela dumneata, răspunse grecul. — N'am, tăie sec brigadierul* (Chir. Grăn. 100),

où la réponse négative ne porte pas sur »votre carte d'électeur«, »votre femme«, mais sur l'espèce indiquée par les substantifs.

2°. Quand le substantif que devrait représenter le pro-

¹ Au lieu de répondre par »oui« ou »non« on répète généralement ainsi le verbe de la phrase interrogative ou quelquefois seulement le participe d'un temps composé: *El n'are bani să cumpere atele?* — *N'are* (Ardeleanu. 27). *Copii aveți?* — *N'avem* (Patrașcanu. Cand. 36). *Ei! Luatu-l-ai? întrebă mosneagul.* — *Luat* (Morariu. Dela noi 77). *D-ta o să presidezi banchetul din grădina Primăriei?* — *Presidez* (Car. II. 126). Cf.: *Auzi ceva, stăpâne?* — *Da, aud* (Dumb. Haid. 131).

nom est précédé de l'article indéfini, ce qui est très fréquemment le cas dans les phrases dont le verbe est *a da*:

Îmi dai și mie un fir? întrebă el. Drina șovăi. Ar fi vrut să-i dea, căci era fire filotimă (Chir. Grăn. 104). *Dacă vreau să am și eu un puiu de prepelicar, să merg cu el acasă, și mi dă bucuros* (Vlah. Gura 9). *Apoi să-mi dai o merță de păpușoi. — Ți-om da, dragul mătuși* (Șez. I. 190). »*Dă-mi cel puțin încă o sută*«. *Chioftea îi dădu* (Chir. Răs. 30). *Ai un oboroc? — Da cum să nu am* (Creangă 282).¹ De même dans des cas comme: *a venit băiatul dela Grabinski să ceară nițel spirt + + Nevasta i-a dat* (B.-V. Int. 132). »*te rog numai să-mi dai puțintică apă să beu*«. *Fata i-a dat* (Șez. I. 99).

Mais si le substantif précédé de l'article indéfini n'indique pas un exemplaire quelconque de l'espèce, mais une personne ou une chose déterminée, on emploiera le pronom régime, c'est à dire si le substantif en question marque quelque chose de connu pour l'interlocuteur:

N'ai văzut, mă rog, un om c'o slănină în spate? — Ba l'am văzut (Șez. I. 188). *N'ai văzut, părinte, trecând pe aici o fată și un flăcău? — Ba i-am văzut când eram eu tânăr. — Nu, astăzi dimineața, adăogă zmaul. — Apoi n'am văzut, răspunse călugărul* (ibid. 228). On notera dans ce dernier exemple l'emploi du pronom régime dans la réponse affirmative et son omission dans la négative.

3°. Comme complément d'un verbe qui est coordonné à un autre dont le régime est indéterminé:

¹ Dans d'autres cas on emploie *unul*, p. ex. *Dacă nu privești adunarea prin monoclu... n'ai făcut nimic. — Atunci pot să-mi cumpăr unul* (Patrașcanu. Tim. 49). *Își aduse aminte Laura c'a uitat să-și iea evantaiul + + Titu o povățui să împromute unul dela Elvira* (Rebr. Ion I. 159—60).

din fiecare fel de bucate ++ luă câte niștele și băgă în sân (Isp. 52). *Corbule, corbule, ia seu în unghiile tale și pune peste mine* (ibid. 103). *Fata de împărat dete apă lui Prășlea de bău* (ibid.).¹ *cere să-ți dea două-zeci de corăbi, și ia marfă de cea mai frumoasă de pune într'ânsele* (ibid. 35). Cf. aussi des cas comme: *aducând pitaci și colaci din biserică a împărțit la fiecare* (Creangă 18). De même avec un régime neutre: *Băgă mâna în buzunar, scoase ceva și îi dădu* (Chir. Răs. 19). *Femeea îngrecată să nu fure nimic și să pue în sân* (Șez. I. 192).

4°. Comme complément du verbe d'un proposition finale qui suit un régime indéterminé:

luase înghețată în batistă ca să ducă la copii (Chir. Răs. 36). *culegea niște dumbavnic să ducă lui Ițic* (Creangă 106). *dă-mi un rând de haine, ca să duc stăpânului meu* (Isp. 383). *le făcu o turtă cu țărițe și cenușă ca să aibă în pădure să mănânce* (Șez. I. 161). Mais: *îi da paloșul să-l sărute* (Creangă 210).

Emploi pléonastique du pronom atone.

II. Reprise d'un substantif. Employé comme régime direct ou indirect un substantif déterminé (nom ou pronom) mis en tête de la phrase est repris par un pronom atone auprès du verbe (cf. § 28):

feciorul ista pe când era copil, l-a trimis mă-sa la școală ca să învețe carte (Șez. I. 88). *Aceeaș formațiune o avem și în limba bulgară* (Capidan. Elem. slav. 19). *dar și pe acela (ǝ: Greuceanu) c'o lovitură îl voi culca la pământ* (Isp. 248). *Toate acestea le depăna acum în minte argatul popesc* (Sandu. Urma 21). *trenul trecea trufaș pe lângă*

¹ Dans ce type de phrases il en est de même si le régime est précédé de l'article indéfini: *îi dete și aci o găină de mănăce* (Isp. 71). *îi dete ++ o găină să mănânce* (ibid. 70).

satele românești, pe unele spintecându-le chiar ca un tiran neîndurător (Rebr. Ion II. 219). *pe Ema a dus-o tatăl său la Iași* (Sad. V. R. III. 181). *Pe Bologa însă atitudinea și glasul căpitanului îl uluiră* (Rebr. Păd. 65). — *Săracului la Cel-de-Sus i-i nădejdea* (Morariu. Dela noi 52). *aceluia nu i s'a făcut încă ziua dinaintea ochilor* (Gane. Păc. 141). *Fetelor le plăceau orile lui de lecție* (Vlah. Dan 13). *Unuia i-a furat purcel îngrășat, altuia i-a rupt dihania godac de un an, altuia i-a încălțit oaia* (Sad. Dur. 143). *D-v. și cucoanei D-v. vă place delicatețurile și nu puteți trăi fără ele* (Bass. Vult. 33). *Smeului și fetei începu a li se părea că băiatul le sta în cale* (Isp. 373).

Voici un exemple isolé où la reprise s'est faite deux fois: *slujba cu care m'ai însărcinat o voiu împlini-o* (Isp. 36).¹

Le complément direct peut être une proposition relative: *pe cei ce-i omoară îi va lăsa acolo, iar cei ce vor rămînea, îi va aduce jocul în casă* (Șez. I. 100). *Cine știe povestea asta și n'a spune-o, îl va lua Maica Domnului de mână stîngă* (ibid. 179). *Cine mă vede cu'n ochiu, eu îl văd cu doi* (ibid. 218). — *Cine nu ține cu noi, crească-i coarne ca la boi* (Goga. Domnul Notar 104). *Cine omoară un paingân, D-zeu îi eartă șapte păcate* (Lupescu. Șez. I. 52). *toate câte sînt rele le uităm* (Sad. V. R. XVII. 194).

On voit par les exemples que le cas de la proposition

¹ Quelquefois, mais très rarement, le substantif mis en tête de la phrase est mis au nominatif, tandis que le pronom reprenant est au datif, p. ex.: »*Simka; bravo Simka*«. *Pe asta plăcea mai mult Tică ++ Numai ei, când venea la chetă, din toată sărăcia lui îi cădea o bucată de nikel de douăzeci de bani, pe când cealaltă le punea cu nepăsare pe tater »cinciul«* (Chir. Răs. 241); cf. p. 89 note. Dans l'exemple suivant: *mulțumiră lui Dumnezeu că-i a scăpat ++ iară mântuitorul lor, îi ziseră Țugulea viteazul și înțeleptul* (Isp. 1892. 319), mântuitorul a été corrigé en mântuitorului dans l'édition Minerva (1907) p. 354.

relative formant le régime préposé (direct ou indirect) n'est indiqué que par le pronom reprenant. Pour le pronom reprenant le relatif dans sa propre phrase voir § 16.

Le complément d'une proposition subordonnée est repris auprès du verbe dont il est le régime, même dans les cas où la proposition verbale est intercalée entre le complément et le reste de la phrase:

Aerul de țară ++ nu-mi face nici bine, nici rău; dar inimii știu că-i face rău (Savel. V. R. XX. 241). *Unui viteaz ca tine nu poate să-i mai scape a doua oară* (Dumb. Haid. 349). *Lui Voicu trebuie să-i strigi tare* (Bass. Vult. 63). *Cotnarului am să-i fac cinste mai la urmă* (Hogaș. V. R. XXI. 190). *dar ție și mă-si cum de nu v'a spus nimic?* (B.-V. Nic. Minc. 53).

12. L'usage de reprendre un régime déterminé précédant le verbe, s'observe la plupart du temps. Notons cependant comme exceptions à la règle les cas suivants:

A doua teorie susține ca husitismului din Boemia datorim traducerea în românește a celor dintâi cărți (Haneș. Ist. lit. rom. 10). *toate bunătățile de pe lume ai* (Isp. 216). *Chinului și necazului nu-i bine să te potrivești* (Furtună. Vremuri înțelepte 7).

Toutefois, la reprise n'a guère lieu si le substantif mis en tête de la phrase n'est que pour la forme un régime, mais logiquement le sujet d'une proposition subordonnée suivante:

băiatul văd că are finere de minte (Creangă 27). *Tase, casa ta văd că are un cusur* (Gorun. Nu te... 7). *Femeia mea credeți, că m'a iubit îndată?* (Făt-Frumos I. 151). De même: *Cel ce a făcut o asemenea vitejie nu crez eu să fi fost el așa de ușurel încât ++* (Isp. 287).

Rem. Cette construction très fréquente se trouve aussi avec un régime pronominal: *Te am auzit, cu-*

coane Alecu, că ai dori să faci o vânătoare (Caz. Între 117). *văzând-o cum plânge azi și plânge mine* (Slav. I. 210). *o vezi cât e de cochetă* (Vlah. Dan 228). *Așteaptă-le să răsară întâi acolo, și să se coacă în liniște* (Vlah. Gura 80—81). *te așteptau să vii* (Coclea. V. R. X. 30). *Nu te las! te știu eu cine ești* (Car. I. 40). *Vezi? mă știu ce spirit practic sunt?* (Pop. Ruga 68). *Și pe mine mă știu toți reacționarii că sunt republican* (Car. I. 196). Avec le sujet de la proposition subordonnée exprimé par un pronom: *Să știu că te omorâm și pe tine, dacă ne vei spune că noi am ucis pe Țugulea* (Isp. 368). *El le văzu că în loc să se desbrace ++ ele începură a se peptăna* (ibid. 263).

13. Reprise d'un régime neutre. Un pronom substantif neutre mis en tête de la phrase est repris par l'accusatif neutre *o*:

Dela început Vodă fusese prietinel norodului și asta boerii n'o puteau ertă (Sad. Șoimii 7). *Așa de tânără și profesoară! . . . Asta, o aud întâia oară* (Caz. Între 114). *Și el întârzia adesea la club. Asta n'o făcea niciodată, când erau »dincolo«, în casa lor* (Bass. Vult. 103). *și chiar dacă pe pământ îl ajută pe om de se îmbogățește, aceasta o face cu scopul de a-i lua sufletul, când va muri* (Șez. I. 241). *Nici asta n'ași putea-o spune* (Agârb. V. R. XVI. 350). *Asta n'am să ți-o iert . . . niciodată!* (Patrașcanu. Tim. 130). Pour la place du pronom reprenant dans ce dernier exemple cf. plus haut § 11 in fine.

Mais la reprise n'est pas nécessaire:

ți-e dragă alta, asta ai vrut să spui (Agârb. V. R. XVII. 10). *nu potem să schimbam țeva dela ațesta sistema* (l'auteur contrefait la prononciation d'un Grec) ++ — *Nu, asta nu putem* (Dumb. Haid. 104). *ea îl în-*

demnă să se ducă să-și aducă părinții + + Făt-frumos asta și voia (Isp. 120). *Asta a zis și a croit-o la drum* (Lung. Zile 180).

Le régime neutre peut être toute une proposition subordonnée. Commencant la phrase ce régime est quelquefois résumé par *asta*, qui à son tour peut être repris par *o*:

Bine că te poreclea pe tine »motan« și pe mine »momi-țoiu«, asta o mai înțeleg (Hogaș. V. R. XIX. 262). *Lumea știia că-i bogat, dar cât îi de bogat, asta el o știia* (Vlah. Dan 58). Parfois *o* tout seul suffit: *Că îngenunchierea lui era mai mare de când crescuse băiatul, nenea Niculița o simția mai ales* (Agârb. Chip. 7).

L'omission d'un pronom reprenant est cependant plus fréquente:

Să se ducă ceva mai încolo, nu putea (ibid. 437). *Cum am putut să scriu acele vorbe în condica Doamnei Pompiliu, nici astăzi nu înțeleg* (Patrașcanu. Tim. 66). *Dacă Parizienii au rămas mulțămiiți de judecata Asiaticului, povestea nu spune* (Sad. Oam. 123).

Cf. les exemples suivants où le régime neutre se compose d'une proposition relative indépendante:

Ce-ai vrut, ai obținut (Rebr. Cadrilul 128). *Ce ție nu-ți place, altuia nu face* (Tiktin). *Tot ce s'a făcut în țara asta . . . noi am făcut . . . nu țăranii* (Patrașcanu. Cand. 79). *Ceea ce învăța ceilalți copii într'un an, el învăța numai într' o săptămână* (Isp. 206). *Ceeace Odobescu doar schița, Hasdeu desvoltă în cadru larg* (Haneș. Ist. lit. rom. 237). *Tot ce a zugrăvit, a cunoscut perfect* (V. R. XXI. 315). *Ori ce ți o părea că nu este pus bine de allul, tu să ei și să păstrezi* (Isp. 406).

On voit ainsi que la reprise par *o* neutre est en somme assez restreinte, la sens de la phrase restant suffisamment clair malgré l'absence de *o*.

14. Non-reprise obligatoire. La reprise du régime non-neutre par un pronom auprès du verbe n'a pas lieu, si le régime est indéterminé. Dans l'exemple suivant: *Portofelul îl uitase într'adevăr, dar cu intenție; bani însă nu avea în el, banii îi luase cu sine* (Agârb. Chip. 52), on notera l'absence d'un pronom reprenant *bani*, tandis que la forme avec article *banii* est reprise par *îi*. Voici d'autres exemples:

Mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n'am mai văzut (Creangă 281). *Alt mijloc nu văz . . . alt mijloc nu este* (Car. II. 53). *Altceva n'avem, fasole mâncăm și noi* (Ardeleanu 27). *multe năcazuri și zădufuri, golicăiune și flămânziri am pălimit prin străinătate* (Sad. Oam. 20). *Așa presimțire am avut când a murit poetul Virgil Ionescu* (Caz. Intre 73). *Dar totuși, popă ca ei nu are nîme* (Agârb. V. R. XVII. 9). *Multe, multe ași mai avea de spus* (Gane. Păc. 73). Le régime séparé de sa phrase par une proposition intercalée (cf. plus haut § 11 in fine): *nici măcar două, trei picături de țuică să n'aibă omul voe să bea?* (Pop. Ruga 85). *un câne ca Irimia nu-i păcat să omori* (Sad. Șoimii 45). *Fân sau paie n'am putut să gălesc pe aici* (Dumb. Haid. 99). Pareillement: *Mult năcaz a avut a suferi cucoana Calinca* (Sad. V. R. XX. 11).

Il va sans dire que l'usage peut être un peu flottant dans les cas où un régime indéterminé pour la forme est considéré comme quelque chose de déterminé selon sa signification. Ainsi *toate* »tout« est presque toujours repris par un pronom: *Toate le înțelegi din cunoașterea oamenilor și a necazurilor lor* (Sad. Oam. 99), tandis qu'il n'y a pas de pronom dans des cas comme: *Multe și de toate a încercat el în viața lui* (Car. Nov. 87). De même *jumătate* »la moitié«¹:

¹ Cf. *va lua pe fiă-sa de nevastă și încă și jumătate din împărăția lui* (Isp. 244).

a tăiat pasărea drept în două. Jumătate a lăsat-o pe masă ++ iar jumătate a pus-o în buzunar (Rădulescu-Codin. Ingerul Românului 217). *Iea oile jumătate, și jumătate lasă-mi-le mie* (ibid. 308); à noter ici le pluriel *le*, *jumătate* représentant ici une pluralité, de même: *le suie în pod jumătate* (☉: din nuci); *jumătate însă și le pune 'n car* (Șez. I. 190). A côté de: *Nimănuî nu i-a spus visul* (Agârb. Chip. 31), *nimănuî nu-i făcuse nici un rău* (B.-V. Nic. Minc. 74), *cinstit a trăit... nimănuî dator nu i-a rămas* (Gorun. Lume 47), où il y a reprise, on trouve: *Victore, nimănuî n'am spus taina pe care ++* (B.-V. Int. 165), *Nimic nu voia să creadă, pe nimeni nu voia s'asculte* (Vlah. Goana 43). A côté de: *Bine frate, eu un lucru nu-l înțeleg* (Sad. V. R. XXIII. 210) on trouve: *Un lucru am să-ți cer* (Isp. 303).¹ Mais aussi dans d'autres cas l'usage n'est pas fixe; p. ex. dans l'exemple suivant: *Cu cât timpul înaintează, cu atât numărul lor sporește, căci la mulți le vine dorința să se facă cucii* (Popescu. Sez. I. 41) la reprise pourrait s'expliquer par le fait que *mulți* indique ici une grande quantité des personnes en question et non pas des personnes en général. Pour l'absence d'un pronom rappelant un régime de forme déterminée notons des cas comme: *acestea sânt curiozitățile de la Târgu-Neamț, altele n'am avut fericirea să văd* (Sad. Oam. 50). *altele am eu în sufletul meu* (Car. II. 57); comme le sens de *altele* est indéterminée («autre chose»), l'absence du pronom s'explique facilement; c'est donc la contre-partie de l'emploi d'un pronom après *toate*.

15. Reprise du pronom interrogatif. Quelquefois les pronoms interrogatifs *cine* et *cui* sont repris comme régimes par un pronom personnel:

¹ Il va sans dire que la différence entre p. ex. *Bărbat a avut, dar s'au despărțit* (Bass. Vult. 98) et *Pe bărbat nu-l păstrezi arătându-i iubirea* (Rebr. Cadrilul 113) s'explique par le fait que dans le dernier exemple *bărbat* est sans article à cause de la préposition.

Pe cine l-a mușcat? (Sad. Crâșma 216). *Dar pe cine-l ascultăm noi mai cu drag decât pe Eminescu?* (Vlah. Gura 33). *O apuca, iaraș, durerile de cap + + — Pe cine o apucă durerile de cap?* — *Pe mama* (Caz. Păcatul sfinției sale 6—7). *Cui i s'a urât cu viața?* (Pop. Ruga 86). *Cui îi mai pasă aici de sufletele noastre?* (Rebr. Păd. 75). *Dar cui i-am făcut vre-un rău?* (Rebr. Ion I. 30),
mais le plus souvent on ne se sert pas de pronom reprenant:

Pe cine duceți? (Ardeleanu 96). *Nu știu cum mă întorc cu ochii înapoi și pe cine gândești că văz la masa dela spate?* (Car. I. 10). *Cui ai dat slănina?* (Șez. I. 148). *Ași, cui spui fleacuri?* (Vlah. Dan. 19).

Rem. On trouve aussi la reprise du pronom indéfini *oricine*: *oricui i-e drag a avea neamul* (Rebr. Ion II. 228).

16. Reprise du pronom relatif. Si le régime est le pronom relatif *care*, la reprise est le plus souvent de rigueur, ce qui donne aux propositions relatives du roumain un tour tout spécial et tout différent des propositions relatives françaises :

de dorul bărbatului pe care îl căuta cu credință la Dumnezeu porni așa cum putu (Isp. 72). *Garafa cu rachiul, pe care l'a cumpărat de dimineață, stătea unde a fost pus-o* (Slav. II. 23). *toți vânătorii pe care i-am cunoscut sînt oameni buni, miloși* (B.-V. V. R. XIX. 228). *plină parcă de însemnătatea chemării pe care o are* (Vlah. Gura 155—56). *simți adânc atmosfera gravă pe care o impuse tatăl său în casă* (Rebr. Păd. 33). *de Marți după prânz s'au petrecut multe, pe care nu le-ar putea povesti* (B.-V. Nic. Minc. 50). *A fost ca o stîncă și am simțit lângă el groaza și frigul, pe care ți le face o cameră de spital* (Bass. Vult. 90). — *și în urma lui câmpurile cărorora le furase podoaba* (Anghel. V. R. XX. 93). *Într'un*

sat oarecare trăia un tânăr cam nătăfleț, căruia toți îi ziceau Gruia (Isp. Sfătos 292). Zice-că cei cărora le dădea mâna, îl chemau și-i spuneau două vorbe (Sad. Crâșma 12).

La reprise a également lieu après un substantif précédé de care adjectif:

Apoi îi ceru ertăciune pentru relele ce-i făcuse el, pe care ertăciune o și dobândi (Isp. 164).

Pareillement après un substantif dépendant d'un relatif:

Dacă nu va găsi la băi ++ pe mătușa a cărei moștenire o așteaptă (Sad. Oam. 116—17). niște slănină rancedă, al cărui miros îl simț și astăzi (Caz. Intre 122). dete peste pasărea, ale cui ouă le lua el (Isp. 300).

Pour la place du pronom reprenant dans les cas suivants cf. plus haut § 11 in fine:

și mai ai și leafa de profesor, pe care ai uitat s'o pui la socoteală (B.-V. Lumea 211). guvernul căruia eram hotărît să-i acord tot sprijinul meu (Patrașcanu. Tim. 44). d-l profesor N. I. Apostolescu, căruia țin să-i aduc aci viuele mele mulțumiri (Tocilescu. Hron. Cant., prefața LIX). un inel ce zicea că îl are dela moși (Isp. 120). niște notițe ++ ce am înțelese dela D-l Ionescu că le posedeți (Marian. Făt-Frumos II. 13). — Atunci mi-am adus aminte de un cântec vechiu ce mi se pare a-l fi auzit oarecând (Isp. Sfătos 124). și alte păcate mortale, pe care ne oprim a le descrie (Filimon. Ciocoi 11).

Comme un cas isolé on peut citer l'exemple suivant:

Simka, pe care o văzuse așa de curată ++ al cărei suflet i-l simțise, mai bine de cum zărise fața, că acea Simka să fie o pațachină, asta nu o putea încuviința odată cu capul (Chir. Răs. 266—67); on notera qu'ici tant le deuxième relatif que le substantif qui en dépend, sont repris auprès du verbe. Pour la reprise du datif-génitif en pareil cas cf.:

acești meteori ai munților, al căror unic stăpân și frate le e natura (T. Papahagi. Grai și suflet III. 270).

Le pronom personnel reprenant une forme régime de *care* ne s'omet que très rarement: *Irena, fata bucălăresei, căreia mă jeluiam din când în când, nu mai era la noi* (Sad. V. R. III. 174).

17. Reprise de *ce = care*:

Mi se duse tot curajul ce-l mai aveam (Agârb. Chip. 40).
munca uriașă ce el a depus-o (Pușc. Dacor. IV. 1332).
Iacă hrana ce o așteptam eu (Creangă 283). *îi răsturnă toate ideile ce le avea despre poezie și despre dragoste* (Dumb. Haid. 96). *cămașa ce-o mbrăca Duminica la hora era atât de albă* (Sandu. Urma 123). *niciodată nu-l putem primi pe cel ce-l iubim așa cum om voi* (Agârb. Ceas. 112).

Omission de la reprise: *rușinea ce mi-a făcut* (Creangă 96). *dă-mi paloșul ce mi-ai furat* (Isp. 254). *cu toată căutarea medicală și îngrijirile ce-i am dat* (Gane. Păc. 74).

Reprise de *cine*: *pe cine vrea Dumnezeu sa-l piarză, aceleia mai întâi îi ia mințile* (Dumb. Haid. 148). Sans reprise: *Pe cine nu suferă inima mea, să știți că-i suflet de câine!* (Rebr. Ion II. 8).

Reprise de *cui*:

Cui îi place, așa, s'o ieie (Sad. Nuv. și schițe 87). *Da, am scăpat, zice Ixulescu, dar cui i-o mai trebui vilegiatură, să dea Dumnezeu să pățească numai pe sfert din câte am pășimit eu* (Pop. Ce pățește 138). *Plătească-ți cui i-a zis* (Rebr. Ion I. 44).

Non-reprise de *cui*:

întră liniștit în casă, gândind că are cui să le lese (ə: *acareturile*) (Anghel. V. R. XX. 95). *Și cui se cuvine, mă rog, să cerceteze să meargă la fața locului* (Isp. Sfătos 134). *Elena tristă că n'are cui să se destăinuiească* (B.-V.

Lumea 111). *nici vorbe blinde n'auzeam, nici tată și mamă n'aveam cui zice* (Sad. V. R. III. 173).

Il en est de même pour *câți*:

Avec reprise: *toate obiceiurile câte le avem noi, le au întocmai și frații noștri Munteni* (Creangă 88): *toți pe câți îi întrebă, dădeau din umere* (ibid. 188). *Îi făcuse ea toate câte le-a știut, dar degeabă* (B.-V. Lumea 254—55). *dacă ar pricepe omul toate câte nu le pricepe, ce farmec ar mai avea viața?* (Rebr. Păd. 242). *Înțelegi tu, Sandule, toate câte ți le 'nșir eu aci?* (Vlah. Gura 42). *Câți non-précédé de toți: dacă știu eu ceva la sufletul meu din câte ți le a sporit dumnealui* (Car. I. 41).

Sans reprise: *Locotenentul Varga era jicnit personal de toate câte auzise* (Rebr. Păd. 121). *După câte mi-a spus băiatul, am fost cu biletul la o spițărie* (Car. I. 101). *Banii nu mai aveau nici o însemnare pentru dânsul. Putea să aibă, câți ar fi dorit* (Dumb. Haid. 127). *Câți comme adjectif: după câte făgăduieli și amenințări i-am făcut lui Cașavencu, mi-a spus că ++* (Car. II. 49). — Cf. aussi des cas comme: *Dar atâta dragoste câtă ți-am purtat eu ție. . .* (Car. Nov. 49).

Ce neutre ne se trouve jamais repris (cf. plus haut § 9): *nu se prea uita la ce spun alții* (Sad. Dur. 94). *La urma urmelor soarta a făcut bine ce a făcut* (Rebr. Păd. 112). — *Lică părea a voi să păstreze taină despre cele ce vorbiau* (Slav. II. 73).

Ayant la valeur d'un pronom relatif, la conjonction *de* peut être repris par un pronom:

le a povestit înspăimântat că a văzut o lăcustă de ale de le zice »călugăriță« (de celles auxquelles on dit »nonne« ☉: de celles qu'on appelle nonnes) (B. V. Nic. Minc. 14). *oul ăla posnaș de-l găsiu eu* (Isp. 298).

Terminons les remarques sur la reprise d'un régime placé avant le verbe en signalant la combinaison de la reprise d'un pronom relatif et la reprise d'un substantif déterminé (§ 11):

Rolul pe care îl joc eu, nu-l poate juca oricine (Rebr. Cadrilul 34). *mi ai spus că fetei, căreia îi făceam curte să-i vorbesc de mode* (Pop. Ce pățește 58). *Pe care îl vedea intrând, doamna Ilie îl apucă de braț și-i vorbea aproape în șoapte* (Caz. Intre 37). Dans ce dernier exemple, le régime déterminé repris par *il* (*apucă*) est toute la proposition relative, dont le pronom relatif est repris dans sa propre phrase.

18. **Emploi proleptique du pronom régime.** Très souvent un pronom personnel atone de la troisième personne annonce un régime mis après le verbe. L'origine de cet usage est que, après avoir exprimé par un pronom le régime dont il s'agit, on ajoute après coup ce même régime pour le préciser. Le fréquent emploi de cette prolepse en rend l'usage à peu près automatique, ce qui amène la perte de sa valeur expressive. C'est ainsi que le pronom, qui est à l'origine le vrai régime, le substantif n'étant mis que pour préciser, devient un membre de phrase superflu qui ne fait qu'annoncer le régime substantif:

Păi de ce am desvorțat-o pe Zița de el, gândești? (Car. I. 16). *Păcat că n'ați văzut-o și n'ați auzit-o pe cucoana Luxița vorbind* (B.-V. Lumea 174). *L'am certat eu pe Alecu destul* (Cocea. V. R. X. 27). *Dar cine ar fi putut jura ++ că știe pe adevărat ce vînt l'a adus pe veneticul acesta prin partea locului?* (Sandu. Urma 9). *Nu-l vezi tu pe Ghiță, că e mereu pe gânduri?* (Slav. II. 88). *Uite, întreabă-i pe drumeți, întreabă-l pe slugă* (ibid. 86). *Să dea cărți noi. Să le azvîrle pe astea* (Chir. Răs. 23).

trebuiã să-mi scrii un bilet! — Domnule Bărbulescu, am voit să o fac aceasta, dar nu am putut (Slav. II. 189). — *fă bine de-i spune traistei să se scoală* (Morariu. Dela noi 20). *Când foamea te roade, nu ți-i de vorbă, cum nu i-i cânelui a linge sare* (Sad. Șoimii 22). *Când i s'a furat cuiva ceva, n-are decât să se ducă la Staicu* (Lung. Zile 41). *simți sfârșala aceea a celui de care mai la urmă nu-i pasă nimănui nimic, de-ar fi să moară în clipa asta* (Gorun. Lume 32). *Dumnezeu să-i plătească cui a făcut fapta* (Chir. Răs. 68).

Le pronom neutre *o* peut anticiper toute une proposition subordonnée qui est le régime direct du verbe de la proposition principale :

sunt gata să o spun întregului sat că vina e din casa noastră (Slav. I. 112).

A cause de ces deux particularités dans l'emploi du pronom : la reprise et la prolepse, un régime nominal (pour le régime pronominal tonique v. plus bas § 28) est donc très souvent accompagné d'un pronom personnel correspondant. Toutefois, l'emploi proleptique, n'étant pas obligatoire, n'est à beaucoup près si fréquent que la reprise qui est, nous l'avons vu, de règle dans beaucoup de cas.¹

¹ L'emploi proleptique est aussi très répandu en aroumain, p. ex. *Tsi li vrei tulele?* »Que voulez-vous en faire, des tuiles?« (Weig. Ar. II. 118. 14). *Featã, kãtsé nu lã dzãts a fratslor, s adukã atsãl pul' mușat?* »Ma fille, pourquoi ne leur dis-tu pas aux frères d'apporter ce bel oiseau?« (ibid. 122. 14). *huzmik'artu ținú cuția și-l zãse a fêtil'ei* »le domestique a arrêté la voiture et lui a dit à la jeune fille« (Papahagi. Basme aromâne 174). *Ți mi vrei, il' dzîse nîs a omlui* »Que me veux-tu, lui dit il à l'homme« (ibid. 212). Il est surtout répandu en mégéno-roumain. En voici quelques exemples pris dans Papahagi : »Megleno-Româniî : *du-mî la sicul'iu* »apporte-le-moi le petit sac« (135⁷). *dø-u fêta dupu cupilașu meu!* »donne-la la fille à mon garçon« (139¹⁹). *Multã moneã al'i căzu lu mumã-sa* »beaucoup de peine lui est survenu à sa mère« (167³⁻⁴). *u dispãrțó vidęla di antunęric* »il l'a séparée la lumière de l'obscurité« (147¹⁹).

Rem. Notons que souvent un pronom personnel au datif reprend ou annonce un substantif précédé de *la* comme régime indirect. (L'usage de marquer le datif à l'aide de cette préposition comme p. ex. dans *se înfălișă împăratului și la toată adunarea* (Isp. 179), est d'ailleurs assez répandu¹). Ex.: *la toate câte lucrează pentru copil le-a pus panglici albastre* (B.-V. Lumea 19). *La amândoi nu le scăpa din vedere* (Dumb. Haid. 96). *La toți le făcea astfel* (Bass. Vult. 74). — *se uita la cerul spuzit de stele și le zicea*

La țe baba micu și si duți cu iel »la vieille le prend l'enfant et s'en va avec lui« (107¹).

La grande extension de cet usage s'explique d'après Capidan («Meglenoromânii» p. 203) par le fait que dans ces dialectes, où la même forme s'emploie pour le nominatif et l'accusatif, la préposition *pe* n'existant pas pour marquer le régime, on se sert du pronom proleptique pour distinguer le régime d'avec le sujet. Cependant cet emploi est tout aussi fréquent avec le datif, ce qui naturellement pourrait s'expliquer par l'analogie, mais sans doute le bulgare qui joue et a joué un si grand rôle dans ces dialectes, y est aussi pour quelque chose, d'autant plus que dans l'istiro-roumain, où on ne se sert pas non plus de la préposition *pe* pour marquer le régime, l'emploi du pronom proleptique est peu répandu. L'emploi restreint du pronom anticipant dans ce dialecte peut être dû à l'influence du serbe, où cette prolepse ne se trouve pas.

¹ En mégléno-roumain le datif exprimé à l'aide de *la* a remplacé l'ancien datif formé par une désinence: *dădu scoasi un cuțitaș di brân și la dădi la ficioru* »le veillard a tiré un petit couteau de sa ceinture et l'a donné au jeune homme« (Papahagi. Megl. 166). *și muma, ca cățară si plonșă țel'ia ficioril'i, lă la dădi la unu di iel'i capu și la lantu drobu* »quand les petits garçons se sont mis à pleurer, la mère leur a donné à l'un d'eux la tête et à l'autre le foie« (ibid. 140). A côté de *la* s'emploie aussi, mais moins fréquemment, *lu* (= *lui* en daco-roumain) pour marquer le datif d'un substantif: *Tunșea baba zisi lu dădu* »alors la vieille a dit au veillard« (ibid. 139). Il va sans dire qu'avec un pronom personnel tonique, le seul est possible: *Niși la ea nu-l'i trecu prin criel, că fișta-i frati-su* »à elle non plus il ne lui est passé par l'esprit que celui-ci est son frère« (ibid. 168). *la mini-mi jută Domnu* »à moi Dieu me vient en aide« (ibid. 167). *ară'cu-i și mumușă, la ea ăl'i da prigaciu ili ună șămăiă* »si la marraine est là, donne-lui à elle un tablier ou un fichu« (ibid. 122—23).

la multe pe nume (Sandu. Urma 25—26). *la băeții însurați v'am dat la toți câte ceva pământ* (Lung. Sfârș. 171). *Aici le merge bine la toți oamenii cu mînte* (Slav. II. 53). *Și ea le gătise la amândoi* (Chir. Grăn. 119). C'est peut-être pour éviter les longues formes *tuturor* et surtout *amândoror* que l'emploi de *la* pour marquer le régime indirect est fréquent avec *toți* et *amândoi*.

Le sujet indéterminé et ses formes régimes.

19. Pour marquer l'indétermination du sujet, on se sert en roumain du verbe à la deuxième personne du singulier, de sorte que p. ex. *crezi* a le sens »on croit« tout aussi bien que »tu crois«. ¹ En fait de régime, il va sans dire qu'on emploie les formes correspondantes du pronom personnel :

Și numai ciocârlia mai răsăria din vre-un ogor, și o vedeai înnălțându-se (Sandu. Urma 8). *cu sângele părinților tăi te naști, limba o înveți* (Pușc. Stud. istor. II. 354). *Da, iubirea te schimbă, te face mai bun* (Rebr. Cadrilul 104). *e grozav lucru să te pomenești din somn cu casa aprinsă în capul tău* (Slav. I. 213). *Când erau*

¹ Cf. aussi l'emploi de *omul* pour indiquer un sujet indéterminé : *Se apucă și numai din două casmale scoase câte-va cărămizi cât putea omul să între* (Isp. 409). *Cine să umble pe drumuri în noaptea sfintelor Paști, când omul stă acasă și se odihnește?* (Patrașcanu. Tim. 23). *Ce are să facă omul?* (ibid. 30). *Când a trecut o lună? Doamne, cum sboară timpul, când e omul fericit!* (Bass. Vult. 11). Pour ce développement du sens de *omul* vers l'indéfini, cf. *man* en allemand et en danois, *on* en français, qui se sont développés indépendamment l'un de l'autre. D'ailleurs l'indétermination s'exprime aussi comme en latin classique par le verbe à la troisième personne du pluriel : *In Hârlău este un om ++ pe care îl chiamă Strul Cuten* (Sad. Oam. 135), et par la forme passive (réfléchie) du verbe, v. plus bas § 40.

A noter aussi l'emploi de *cineva* dans des cas comme : *Trebue să fie cineva femeie ++ ca să ++* (Patrașcanu. Tim. 127).

fetele la recreație, ți se părea, că ești la nuntă (Isp. Sfântos 132). *ce doftor minunat e natura! ... Cum te vindcă ea ca prin farmec de toate necazurile* (B.-V. V. R. XIX. 227). *Unde pot eu să descriu zguduirea ce simți când te afli pentru prima oară dinaintea acestei țării a naturii* (Gane. Păc. 140). *această datorie care constă în a ți felicita superiorii* (Pop. Ruga. 66). *e așa de ușor să fii totdeauna stăpân pe tine?* (Patrașcanu. V. R. XXII. 161). *Nimeni nu înțelegea să ridici așa de sus un biet răzeș și să ți-l faci încă și frate de cruce* (Sad. Pov. 223).

Comme le pronom sujet ne s'emploie à l'ordinaire que pour mettre en relief, il va sans dire que l'emploi de *tu* comme sujet indéterminé doit être très rare. Voici cependant quelques exemples où l'emploi en est pour ainsi dire nécessaire:

Ce farmec și ce putere are așa o vorbă copilărească, în cât toată filosofia omenească nu e în stare să te încredințeze tot așa dintr' o dată, cu aceeaș putere covârșitoare, și să te întoarcă din căi, pe cari aminteri și tu le știi rătăcite? (Gorun. Lume 42). *Îi trimiți (o: pe deputați) la București în bine și în bielșug și tu rămâi cu degetul 'n gură* (Patrașcanu. Cand. 69). *Când nenorocirea te paște n'o poți înconjura; de-i în urmă, ea te ajunge; de-i înainte, tu o ajungi* (Gane. Păc. 147). *Cum a venit, Dumnezeu știe, dar trebuia să vie în sufletul lui fireasca dușmănie, care desparte pe om de om și nu te lasă să uiți, ca tu esti tu și tu singur ești tu însuși* (Slav. I. 225). *nu-i greu să dee omul, și mai cu samă Țiganul de Dracul. . . Că dacă nu-l nimerești bine tu, te nimerește el, n'ai grijă* (Furtună. Vremuri înțelepte 10).

III. Le tutoiement.

20. Pour s'adresser la parole on se sert en roumain de la deuxième personne du singulier avec ou sans *tu* ou *dumneata*, dont les formes régimes atones sont celles de *tu*¹. Plus rarement et surtout dans la haute société et dans les grandes villes dont le langage se ressent d'une influence française, on emploie la deuxième personne du pluriel, mais au lieu du pronom correspondant *voi* on se sert comme forme allocutoire, s'il en faut employer, *dumnea-voastră*, qui est aussi le pluriel de *dumneata*.

Comme on se passe très souvent du pronom sujet, les allocutions sans sujet exprimé sont les mêmes qu'on se dise *tu* ou *dumneata*. Mais entre ces deux mots il y a une différence assez prononcée, cf.: *Vine, frate Pană, nu vezi dumneată* — de »frate«, »frate« *își ziceau, dar de tuit nu se tutuiau*², *ci își ziceau dumneata* (B.-V. Lumea 204). Dans le livre »Dan« de Vlahuța (p. 164) un jeune homme et une jeune fille se parlent en se servant du singulier du verbe et des formes régimes de *tu*: *N'ai să te superi? — O, poți să-mi spui orice. — Te iubesc.* Ils se fiancent et le chapitre se termine ainsi: *În prag mai stau de vorbă un sfert de ceas, în care fac primele încercări asupra întrebuițării pronume-lui »tu«* (p. 168). Très souvent *dumneata* est employé entre des personnes étroitement liées pour marquer la politesse et la déférence: *Tatuțule dragă, d-ta nu știu ce ai de zezi așa supărat* (Caraivan. Sez. 17). Un frère à sa sœur: *Ei, Doamne, și dumneata ce lesne uiți* (Bass. Vult. 12). Une femme à son mari: *numai ești dumneata așa nesimțitor de râdeați cu ei* (Gorun. Nu te . . . 50). Une jeune fille à son fiancé:

¹ Le génitif-datif tonique de *dumneata* est *dumitale*.

² Cf. aussi: *persoane de considerație, cu cari eră per tu* (Vlah. Dan 36). Des deux expressions l'une est empruntée au français *tutoyer*, pour l'autre cf. l'italien *stare a tu per tu con qd.*

Du-te repede, că te caută pe d-ta! șopti ea agățându-i-se de braț (Rebr. Păd. 249). Une petite fille à son amie: *Dar mata*¹, *Orlănsico, ce ai face, dacă ar fi la voia matala?* (Marino. V. R. X. 329).

Les exemples suivants montrent *dumneata* comme forme de politesse ordinaire: *Domnule Cașavencu, în sfârșit d-ta ești un om cu minte, un om practic, d-tale îți este indiferent dela cine ți-ar veni aceea ce-ți trebuie așa de neapărat* (Car. II. 65). *Domnule Verlati, dumneata știi că d. Ronetti-Roman e Ovreiu?* (Sad. V. R. XXIII. 211). *Ana: Taci tu, proasto . . . — Lina (∴ la bonne): D-ta ții cu Blezu?* (Goga. Domnul Notar 42). *D-ta ești profesor la școala națională de aici?* (Isp. Sfătos 133). *Amice, d-le Farfuride, nu ți-se pare d-tale că te faci mai catolic de cât Papa?* (Car. II. 27). En parlant à plusieurs personnes: *dar toate acestea, pe care le înșirați Domniilevoastre, tot nu spun de ajuns* (Dumb. Haid. 27). *Mulțumim domnilorvoastră* (Sad. Pov. 125)². *Credeți dumnevoastră că de-a ajuta Dumnezeu a se uni Moldova cu Valahia, avem să fim numai atâția?* (Creangă 90). *Ce spuneți dumnevoastră că preotul nu știe citi Evanghelia?* (Isp. Sfătos 269). *Dar'ar Dumnezeu însă să apuce unul din d-voastră o așa bucațică bună* (Isp. 276).

21. L'emploi de la deuxième personne du pluriel et des formes régimes de *voi* marque un plus haut degré de politesse: *V'am conturbat destul, doamnă. — Ba deloc . . . Nu ne-ați turburat deloc* (Goga. Domnul Notar 39). Un garçon de restaurant à un client: *N'are să vă fie frig, domnule?* (Caz. Intre 95). Un paysan à un officier: *Luați loc, domnule colonel* (ibid. 80). Un lieutenant à son général: *V'am*

¹ Forme populaire de *dumneata*.

² Les vieilles formes *dumnilevoastre* et *dumnilorvoastre* (cas oblique), qui s'emploient encore dans la langue populaire, sont dans la langue moderne courante remplacées par *dumnevoastră* pour les deux cas.

făcut o rugămintă, *Excelență, în credința că veți binevoi a înțelege starea mea sufletească* (Rebr. Păd. 95). — *Aveți mașina la dispoziție, domnule locotenent — îl întrerupse plutonierul, stăruitor* (ibid. 250). Les expressions allocutoires peuvent alterner: *Ai mai auzit dumneata profesoară la doisprezece ani? . . . Vreți să glumeți, de sigur . . . — Nu glumesc! ++ Cu dumneavoastră să glumesc?* (Caz. Intre 114).

Très souvent dans l'entretien entre une dame et un monsieur, la dame se sert du singulier et le monsieur du pluriel, p. ex.: *Dumneata crezi? — De ce să nu cred? Eu sunt convins c'ați scri bine* (Vlah. Dan 162).

En s'adressant à une personne pour la première fois on emploie souvent le pluriel, mais presque aussitôt la connaissance faite on peut passer au singulier: Andrei s'adresse à Antonescu: *Eram să vă întreb cine e domnișoara care cântă la pian, dar bănuiesc că nu știți, că sunteți venit mai de curând decât mine*, et immédiatement après: *A, domnule Antonescu, să vezi ce lucru ciudat mi se întâmplă* (B.-V. Lumea 7).

Rem. De même qu'on emploie *dumneata* au lieu de *tu* pour s'exprimer plus poliment, les formes *dumnealui* (*dumniasa*), *dumniaei*, *dumnealor* s'emploient pour *el, ea, ei, ele*: »Domnu' notar, ginere meu?« *m'a întrebat*. — »Dumnealui«, *răspund eu* (Goga. Domnul Notar 36). *Dumniaei, cucoana Saftica a lui Cărlan, puse masa* (Sad. Dur. 147). *că ține bine hățurile în mâna dumneaei, largă și grasă* (Agârb. Chip. 4). *a fost chemat și d-sa să depue ca martur* (Vlah. Gura 62). *Pachițo, dumnealor s'au culcat?* (Teod. Ul. 137). *aici mai sunt și oameni însurați printre D-lor* (Dumb. Haid. 29). *dumnealor s'o dus în treaba dumilorsale*¹ (Pa-trașcanu. Cand. 85).

¹ Forme vieillie et populaire comme *domnilorvoastre*.

IV. Emploi des formes toniques.

Emploi du pronom sujet.¹

22. Le nominatif s'emploie pour mettre en relief le sujet, mais les cas où le sujet tonique précède immédiatement le verbe² ne sont pas toujours faciles à distinguer de ceux mentionnés plus haut § 3, à moins que l'auteur lui-même n'ait fait ressortir typographiquement le pronom :

Asta-i al meu (o: talentul nou) . . . **Eu** l'am descoperit întâi! (Vlah. Gura 16). *Douăzeci de ani, eu* l'am crescut și l'am pregătit pentru ceasul cel mare (Sad. Pov. 43). *Lumea stîia că-i bogat, dar cât îi de bogat, asta el o știia* (Vlah. Dan 58). *tu ești* angelul visurilor mele, *tu ești* steaua ++ care strălucește în noaptea tenebroasă a existenței mele (Car. I. 50). *Parcă eu nu știu că tu ai un suflet de aur?* (Rebr. Cadrilul 33). *Eu, Eu* mă stric (Goga. Domnul Notar 98).

Souvent le sujet emphatique se place derrière le verbe: *Plecăm noi, pleacă și dumnealui după noi* (Car. I. 8—9). *n'am adus eu* ostașii, *ci ei m'au adus pe mine* (Creangă 149). *A, dar soluția aceasta n'o primesc eu, puiule!* (Rebr. Cadrilul 19). *Dar au ei* cai ca noi? (Sad. Șoimii 136). Ainsi régulièrement dans les interrogations commençant par un mot interrogatif et dans les propositions subordonnées: *Știu eu ce vrei tu?* (Slav. II. 121). *Dar Ion, ce vrea Ion? De ce* caulă să-i învârtească el capul fetei? (Rebr. Ion. I. 29). *De când ești tu aici, n'a murit încă nici unul* ++ — *Și câtă vreme stau eu aici, n'are să moară nici unul* (Slav. II. 136).

¹ Le pronom sujet peut être substantivé comme dans d'autres langues: *atenția mi-i prinsă numai de acest eveniment; e omenesc, e un al doilea eu care cântă* (Făt-Frumos II. 38). *Poetul ajunge în mod fatal un gânditor și la mijlocul gândurilor stă eu-l său însuși* (Chendi. Impr. 183).

² Pour le pronom atone séparé du verbe par un adverbe v. plus bas § 56.

Mais ce n'est pas toujours que le pronom postposé a une valeur emphatique. Quelquefois il est sans doute, comme aussi le pronom préposé, employé pour donner plus de corps à une phrase très courte, p. ex. *Merg eu, nene Stoico!* (Sandu. Urma 121). *Mulțumese, trec eu. La revedere!* (Rebr. Cadrilul 115). Cf: *Eu plec. Am venit să-ți zic la revedere* (ibid. 150). *Pachițo . . . eu plec* (Teod. Ul. 146). Il est aussi sans emphase prononcée dans les types suivants de phrases où son emploi est presque de règle: *Stătură ei ce stătură de vorbă* (Isp. 288). *Fug ei cât fug* (Creangă 135). *și merge el cât merge* (ibid. 142). *se mai gândi ea ce se mai gândi și zise* (Caraiivan. Sez. 17). *Rabd eu cât rabd* (Gorun. Nu te. . . 9). — *Mergând ei ajunseră la orașul ce era înaintea lor* (Isp. 306). *Și mergând ei o bucată înainte, Harap Alb vede altă drăcărie* (Creangă 226).

Rem. Pour donner plus d'emphase au pronom tonique, on y ajoute souvent dans la langue parlée *unul (una)*: *Eu unul nu mai merg la vânătoare cu el!* (Caz. Intre 98). *Uite, eu unul așa fi jurat că vîi din altă parte* (Pop. Ce pățește 133). *eu unu' nu mă 'mpac cu lucru' asta, Doamne sfântule!* (Lung. Zile 33). *Eu unul cred că vre-un fiu sau nepot de-a lui împrumutându-i numele îi continuă tradiția* (Gane. Păc. 89). *Eu, una, nu mă tem!* (Lung. Zile 124). *Eu una nu mă rog altceva la Dumnezeu* (Bass. Vult. 227). L'emploi de *unul* semble moins fréquent avec un pronom régime: *mine unuia știu că mi-ai priit bine* (Creangă 175). *însă pentru mine unul ei sunt mai dulci, mai prietinoși* (Gane. Păc. 281). *peste mine unul puteau să dea toate viscocele, eram la adăpost* (Gorun. Lume 112). Les exemples montrent qu'il s'agit généralement de la

première personne. Voici un exemple isolé de *el unul*:
Și totuș, el, unul, trăește (Gorun. Lume 12).

23. Le pronom tonique se met aussi derrière le verbe pour insister sur un sujet substantif précédant le verbe:

Nevasta mai roși ea (Caraivan. Șez. 176). *Vin să se beă, că banii ies ei!* (Lung. Zile 48). *Că romîni-s harnici ei și cinstiți* (Agârb. V. R. III. 25). *Potcoavele întoarse fuse-seră ele bune la ceva* (Rădulescu-Codin. Ingerul Româ-nului 85). — *S'au bătut oamenii ei între ei* (Sad. Crâșma 33). *cum sfătuiam bătrânii, ei între ei, despre acestea* (Creangă. Opere compl. Bibl. p. toți II. 48).¹ Pour les deux derniers exemples v. § 39.

De même reprenant un relatif sujet:

apoi și-a luat alta mai tânără, care voiă să-l toace ea pe dânsul (Slav. I. 227).

Le pronom peut aussi suivre immédiatement le sujet:

Apoi, încet, către vecin, îndoind, cu ciudă, o carte: »... Târfa, ea, ne persecută de o jumătate de ceas; s'o dau dracului» (Chir. Răs. 24). Ainsi parfois derrière une proposition relative: *Și cine moare, el moare* (Lung. Sfârș. 41). *Cine sapă groapă altuia, el cade într'însa* (Tiktin)², mais dans la langue littéraire cette reprise s'omet généralement: *Cine l'a înțeleș pe Goga numai ca poet ardelean, nu l'a înțeleș de loc* (Chendi. Impr. 164). *Cine se bagă între bărbat și femeș, riscă deseori să se aleagă cu capul spart* (Rebr. Cadrilul 34).

¹ On trouve aussi parfois le pronom intercalé après un sujet indéterminé: *Vrajbă 'n sat văcuia ea de mult; dar așa ca acum nu s'a fost pomenit* (Lung. Sfârș. 83). *Peșitori îi căleaseră ei mulți pragul, dar cum veniau, așa se și duceau* (ibid. 92). Pour ce dernier exemple cf plus bas § 42.

² Cf. *cine se scoală mai de dimineașă, acela e mai mare în sat la ei* (Creangă 93). *Cine să scaldă în Vinerea sacă ++ acela nu mai are boale în oase* (Șez. I. 126).

24. Le sujet emphatique s'emploie pour marquer une opposition:

Tu iubești vieața. Dar eu o urăsc. Din suflet o urăsc (Agârb. Chip. 40). *căci acum el pleacă și noi rămânem!* (Vlah. Gura 220). *Voi ați învățat să muriți... Noi am învățat să mințim* (Dumb. Haid. 288). *E românesc? stăruii Apostol.* — *Poate și poate... Noi îi zicem Lunca, dar pe ungurește se cheamă...* (Rebr. Păd. 128). *Părintele Vavila o luă prin mănăstire, iar noi apucarăm spre pădure* (Hogaș. V. R. XXI. 189). *Noi putem trăi fără dânsii... dar ei nu* (Caz. Intre 41) — *de multe ori în loc să-l conduc eu, mă conducea el pe mine* (Gane. Păc. 59). L'un des pronoms mis devant, l'autre derrière le verbe: *Eu aș sta, dar nu prea vreă el să stee* (Creangă 129). *Vinovat pentru greșala lui nu știu dacă a fost el, ori noi am fost vinovați, cu greșala noastră* (Sad. Oam. 124). *Așa cum mă iubești tu pe mine, eu nu te pociu iubi* (Car. II. 144). Cf.: *Caut servitoare, adică nu caut eu, nevastă-mea caută* (Gorun. Nu te... 29). *Să plece el și ea să rămâie?* (Sandu Urma 30). *Dacă ea nu e în stare să se ridice până la el, se va coborî el la ea* (Rebr. Păd. 43). Pour ces deux derniers exemples cf. § 3.

25. Dans des phrases qui pourraient prêter à l'ambiguïté, un pronom tonique se met souvent après le verbe:

Este adevărat că Portasa, toată vremea cât a vorbit ea (o: coana moașa), *a ascultat-o* (Popescu. V. R. XXIII. 244). *ajunse la pădurea cea mare unde se lăsase săgeata lui. Bâjbâi, el, și orbăcă p'acolo, prin bunget* (Isp. 237).

Si les deux substantifs qu'il s'agit de ne pas confondre sont du même genre, le pronom ainsi ajouté se rapportera généralement au substantif nommé en premier lieu,

correspondant de cette manière à l'emploi de *celui-là* en français:

Mititelul sta pitit tocma printre diavoliu mărunței dela urmă, și pe când cuvînta Dardarot, el, trăgînd cu urechia, își cântărea coada 'n mâni (Car. V. R. XV. 209). *un Rus ce era acolo, își întoarse cojocu pe dos și se puse dupe ușă. Cum intră D-zeu, el începe a mornăi ca să-l spărie* (Șez. I. 181).

26. Les formes toniques du nominatif s'emploient de plus

1°. Quand le sujet est mis en relief par un adverbe: *Mai la urmă tot el era de vină* (Gorun. Lume 62). *Lăsași-mă să-l gust eu întăiu, să văd tot de acela-i?* (Sad. Crâșma 14). *morții sânt cei mai fericiți, fiindcă ei cel puțin au pus cruce tuturor durerilor* (Rebr. Păd. 76). *Cum le vezi și le auzi numai tu pe toate?* (B.-V. Nic. Minc. 18). *Atâtea lucruri bune și frumoase am avea de 'nvățat, noi mai ales, dela oamenii aceia cuminți!* (Vlah. Gura 245). *eu însă, eu te iubesc pe D-ta* (Slav. II. 193). *Am avut și eu clipe de acestea* (Sad. V. R. XV. 182). *Hai și tu cu mine* (Creangă 225). *Nici ei nu mai cred în darul lor* (Vlah. Gura 77). *De sigur nu noi ++ vom fi apărătorii snobismului bucureștian* (Morariu. Făt-Frumos I. 31). *Nu noi suntem urzitorii ei și ai noștri* (Agârb. Ceas. 21).

Le pronom accompagné ainsi d'un adverbe peut à son tour servir à mettre en relief un sujet précédent (cf. plus haut § 23): *Fata zâmbea și ea* (Sad. Șoimii 94). *Goga se ridică și el în potriva acestor surlași monotoni* (Chendi. Impr. 165). *Minciuna și obrăznicia sunt și ele arme omenești* (Slav. I. 226). *nenorociții aceștia nici ei nu știau să spună ce nu știu* (Agârb. Chip. 91). *Ori poate*

să vie unul, care are și el păduri de dat și umblă după Lică pentruca să se înțeleagă cu el (Slav. II. 55). priveam spre tovarășii mei, care stăteau și ei neclintiți cu ochii mari în umbră (Sad. V. R. XXIII. 345). Ainsî souvent derrière l'attribut d'une phrase abrégée: *Din această beznă ieși la iveală un flăcău îmbrăcat și el cu mintean roșu* (Dumb. Haid. 123). *Incetișor ++ desveliau aceste moaște sfinte de prin ștergarele lor de in, cusute și ele frumos, în care le țineau* (ibid. 302). *In fața mea două femei ușoare, refugiate și ele* (Ardeleanu 4).

2°. Si le pronom sujet est coordonné à un autre pronom ou à un substantif: *și el și ea nu au avut decât o singură exclamare pentru Moldoveanu* (B.-V. Lumea 209). *Eu și tovarășul meu intrarăm înlauntru* (Hogaș. V. R. XXIII. 417). *noi și ai noștri... să ducem pe brațe de d. Cațavencu* (Car. II. 26). *eu și copiii mei ne simțeam în naivitatea noastră absorbiți de farmecul culoarelor* (Gane. Păc. 114). *atâta el cât și țărani scoaseră câte o bucată de mămăligă* (Dumb. Haid. 301).

3°. Suivi d'une proposition relative: *atunci eu care voiu să scap, îl sprijin eu, îl aleg eu* (Car. II. 55). *Ionică dragă, tu care ești doctor în filozofie* (B.-V. V. R. XXIV. 226). *el care nici că se însurase decât cu gândul și cu nădejdea asta* (B.-V. Lumea 168). *Ei, care se numesc oameni cu patru ochi, pentru că știu carte, sunt datorî să ++* (Isp. Sfătos 135). *Nu putea să-și ierte așa trândăvie, ea care totdeauna era la șase în picioare* (Bass. Vult. 85). *ne istorisea fel de fel de anecdote ++ iar noi care, se înțelege, nu ne lăsam mai prejos, îi țineam isonul cu alte anecdote* (Gane. Păc. 37). *Iar noi, care înlemnisem cu furculițele în vestita friptură cu sos a Academiei am învațat ++* (Hogaș. V. R. XIX. 265). — Pour

l'omission du pronom sujet pluriel devant le relatif v. plus bas § 45.

4°. Dans les phrases sans verbe: *Tu cu meșteșugul tău, eu cu al meu* (Sad. Dur. 147). *Și când ți-era și ție mai dragă, și tu lumii mai drag* (Vlah. Gura 15). *Te-o fi enervat. E într'adevăr enervantă. — Crezi? — Tu nu?* (Rebr. Cadrilul 116). *Ridică nițel căciula de pe ochi și întrebă: Tu? — Eu! Ce? N'ai D-ta nădejde 'n mine?* (Sandu. Urma 121). *Gândeam așa, o fi ca o fluieră, ca o ceteră... când colo, el cât un lădoiu* (Goga. Domnul Notar 23). *ce are a face Cațavencu cu mine și eu cu Cațavencu?* (Car. II. 17). Cf. aussi des cas comme: *dreptatea pe scaune împărățea, și nu ea lui Vodă, ci Vodă ei supus și slujitor era* (Isp. Sfătos 163).

27. Comme il est impossible de préciser tous les cas où le sujet tonique est employé sans que l'emploi en soit nécessaire, nous nous bornerons ici à signaler quelques cas où on se sert assez souvent du pronom sujet:

1°. Devant un vocatif: *Tu ciocârlane, nu cumva știi unde se află Mănăstirea-de-Tămâe?* (Creangă 153). *Ei, și, adică, tu momîțoiule, n'ai putea să-mi spui* (Hogaș. V. R. XIX. 261). *Tu, Doamne, cu nemărginită înțelepciune ai întocmit lumea* (Slav. I. 195). *Tu, Alexandre, vezi să se pregătească totul* (Sad. Pov. 4). Pour les exemples suivants cf. 3°: *Șliți voi, fraților, ce-i o vieață prăpădită?* (Sad. Pov. 174). *Ce căutați voi ștregarilor aici la vremea asta?* (Gane. Păc. 34).

2°. Comme sujet d'un impératif (ou d'un subjonctif hortatif): *Ia, te uită tu, pe cine a trimes Dumnezeu să ne gonească* (Isp. Sfătos 312). *Nu mă așteptă, prin urmare, și vino tu (adică nevastă-mea, Joițica) la cocoșelul tău (adică tu)* (Car. II. 19—20). *Tu fă cum știi* (Slav.

II. 72). *O știe bine Gânj . . . spune tu, Gânj* (Sad. Șoimii 178). *vei găsi un teanc de șorțuri; alege tu unul frumos pentru Sonia* (Teod. Ul. 107). *Ce să fac? învâțați-mă voi, moașelor* (Sad. Oam. 227). — *Dar voi să faceți după cum trage inima* (Slav. II. 45). *apoi să dai tu poruncă lui Gagearău, țișiganul tău din ogradă* (Hogaș. V. R. XVII. 214).

3°. Dans les phrases interrogatives. Comme à l'ordinaire il n'y a pas de différence en roumain entre l'ordre des mots d'une phrase interrogative et celui d'une phrase déclarative, un pronom sujet mis après ou devant le verbe donne pour ainsi dire à la phrase dépourvue de pronom ou d'adverbe interrogatifs un peu plus le caractère d'une interrogation: *Dece?* — *Știu eu?* (Goga. Domnul Notar 40). *Oamenii buni, știți voi ce zice în cartea aceasta?* (Isp. Sfătos 267). *Am căutat noi întâlnirea aceasta?* (Agârb. V. R. XVII. 7). *Știti voi cine-i Potcoavă?* (Sad. Șoimii 190). *Sîntem noi oameni mai răi, mai haini decât alții?* (B.-V. V. R. XIX. 228). *Ne putem noi imagina, că, pe un teritoriu atât de întins, s'a putut desvolda o limbă aproape omogenă?* (Pușc. Stud. istror. II. 357). *Ei, dacă Holera îi trimisă de Dumnezeu, nu-s ei niște nebuni cu gunoiul și cu toate năzdrăvăniile lor?* (V. R. XIX. 113). — *Hm! eu știu când s'a alege?* (Sad. V. R. XIX. 111). *Eu știu de ce cântă?* (Sad. Pov. 59). Il va sans dire que le pronom sujet peut aussi être employé quand l'interrogation s'exprime par un pronom ou par un adverbe interrogatifs, auquel cas la place du pronom est devant le mot interrogatif ou après le verbe: *ce putem noi face înaintea lui Dumnezeu?* (Creangă 144). *De ce nu vrei tu să mi cumperi un briceag?* (Slav. I. 271). — *De, domnule căpitan. . . noi de unde să știm?* (Rebr. Păd. 14). *Da voi un' vă duceți amu?* (Hogaș.

V. R. XIV. 225). *Tu ce te faci mâine?* (Rebr. Cadrilul 128). *Speridoane, băete, tu de ce mai stai?* (Car. I. 34). *Tu ce zici?* (Rebr. Cadrilul 29). *Eu ce am? . . . Eu n'am nimica* (Hogaş. V. R. XIV. 225).

Emploi des formes régimes.

28. Les formes régimes toniques s'emploient comme en français en combinaison avec les formes atones pour mettre en relief le régime:

1°. La forme tonique précède la forme atone (cf. § 11): *Pe tine te doare, băete?* (Sad. Şoimii 24). *Mie nu mi s'a pus încă om in cale* (Slav. II. 69). *Iar fie îţi place simplitatea* (Rebr. Cadrilul 34). *Lor nu le trebuie vorbă lungă* (Patraşcanu. Cand. 68). *Nouă ne lipseşte, în genere vorbind, curiozitatea de a şti, pentru a şti* (Kernbach. V. R. III. 271). *Vouă vă pare că tot ce-i ti-părit în carte, e sfânt* (Agârb. Ceas. 6). — *Pe ea s'o vezi, mă Iancule* (B.-V. Lumea 260). *Insă pe mine căutaţi să nu mă zmintiţi* (Creangă 237). *şi pe mine a început să mă cam plictisească* (Rebr. Cadrilul 175). *iar pe mine să mă îngrijeşti cu însuţi mâna ta* (Isp. Sfătos 15). *Lui nu numai că-i plăcea să-l vază* (ibid.). Pour ces derniers exemples cf. § 11 in fine.

2°. La forme tonique suit le verbe: *În şcoală, în-văţă numai ce-i plăcea ei, şi întră în clasă când voia* (Vlah. Dan 48). *Dar ni e frică nouă de tine, zise Lică* (Slav. II. 69). *De aceia îi place lui așa de tare slăbila de an* (Agârb. V. R. III. 24). *Ui'te, vedeţi, legi de astea mă fierb pe mine* (Goga. Domnul Notar 19). *Vezi, dragul mamei ++ dacă ne ascultai pe noi şi te duceai la teologie, azi ai fi preot* (Rebr. Păd. 43). *apoi şi a luat alta mai*

tânără, care voia să-l toace ea pe dânsul (Slav. I. 227).
Ce-ți pasă ție? (Rebr. Păd. 69).

29. Omission du pronom atone. Comme le montrent les exemples précédents, le pronom tonique est ordinairement accompagné du pronom atone correspondant placé auprès du verbe. Mais il n'est pas rare, surtout dans la langue parlée, qu'un pronom atone datif fasse défaut¹:

Cântă, că dau un bacșiș eu ție (Sad. Dur. 34). *iacă-tă vin eu, duhovnicul, la tine și mă spovedesc ție* (Car. Nov. 49). *După cum vezi, Lui* (☉: D-zeu) *mă spovedesc în toată ziua* (Agârb. Chip. 129). *Realitatea obiectivă e una, și trebuie să te supui ei* (Ibraileanu. V. R. XXIV. 100). *așa e ursit lui dela Dumnezeu* (Lung. Zile 31). *de nu vei merge îndată să te închini lui* (Isp. Sfătos 160). *Și asta în toate zilele de câte două, trei ori, de-ți vine câteodată să-i coșești în bătaie, dac'ai sta să te potrivești lor* (Creangă 36). *Se gândi să se adreseze întâiu lui* (Chir. Răs. 56--57). *Destăinuește-te mie* (Car. II. 167). *Cum spun, m'am adresat direct lui* (Pop. Ruga 66). *E o iubire tainică, pe care de abia dacă îndrăznește să-și o mărturisească sieși și i-i*

¹ En istro-roumain l'emploi d'un pronom tonique sans forme atone correspondante auprès du verbe est très répandu et à l'accusatif et au datif. Contrairement aux dialectes aroumain et mégléno-roumain, où l'emploi pléonastique est très fréquent (v. plus haut § 18), on se sert en istro-roumain ou de la forme atone ou de la forme tonique et moins fréquemment de toutes les deux. En voici quelques exemples: *io l-am bire facut si ie miie obeșit-a ke se va-nsură dupa mire* »eu i-am bine făcut și el mi-a făgăduit mie că se va însura după mine« (Pușc. Stud. istor. I. 46). *ma mășécé voi tal'ă io căpu fiie* »mai înainte îți voiu tăia ție capul« (ibid. 5). *când a verit lui urș, al' zișe țela mortu* »când i-a sosit vremea, îi zice mortul« (ibid. 6). *verit-a-v lăți și mire flăt a* »au venit tâlharii și m'au aflat pe mine« (ibid. 31). *ce, nu voi mire cunoș-teți* litt.: »Comment, vous ne connaissez pas moi?« (Popovici. Dial. rom. din Istria 79). *Iel' zis-au lui ke nu credu* litt.: »ils ont dit à lui qu'ils ne (le) croient« (ibid. 65). *io voi hrani tire și mire* litt.: »je veux nourrir toi et moi« (ibid. 58). *se reș tu mie dă cășta fil'e* litt.: »si tu veux donner à moi cette fille« (ibid. 57).

frică s'o mărturisească ei (Alexandrescu. V. R. XXI. 245).
Pasă-mi-te, ursita te făgăduise lui (Isp. 74). *Spune și nouă, tată, cine este vipera aceea care ++* (ibid. 24).

Il ne semble pas que l'omission du pronom atone accusatif ait lieu en dehors de l'expression *las' pe mine*:

Vor... vorrbă! Las' pe mine, îi reglez eu (Car. I. 163).
Las' pe noi, împărate, că nu se va strecură nici măcar un duh (Isp. 457). *Lasă pe mine să fac ce știu eu* (Isp. Sfătos 308). *Mă rog, las pe mine... dac'a fi așa cum chitesc eu* (Sad. Șoimii 75).

Mais naturellement on a aussi: *Lasă-mă pe mine, să vezi cum îl înhaț eu* (Car. I. 142).

30. Le pronom atone s'omet aussi dans le cas où un pronom tonique au datif est coordonné à un substantif:

Îi vine în minte, într'o lumină orbitoare, tot cuvîntelul aspru, dar brutal ce l'a spus nevestei, bătrânei, copiilor, lui însuși (Agârb. Chip. 59). *il voiu dărui împărățește pentru slujbele ce a făcut mie și locuitorilor împărăției mele* (Isp. 362).

Tandis que dans le premier exemple un pronom atone serait compris comme anticipant *nevestei* (cf. plus haut § 18), l'emploi n'en serait pas impossible dans l'exemple tiré d'Ispirescu: *slujbele ce mi-a făcut mie și locuitorilor împărăției mele*, car souvent un pronom atone ne se rapporte ainsi qu'au premier de plusieurs régimes coordonnés:

a trebuit ++ să-i făgăduiască și lui și mamei, că va fi de aci înainte logodnică ascultătoare (Gorun. Lume 82). *Dinu Buzatu se jură: ca să deă Dumnezeu să-i putrezească carnea pe oase de viu, lui și copiilor săi* (Dumb. Haid. 100). *îmi va fi rămas și mie și ție și celor ce vor trăi după noi* (Agârb. Ceas. 87). *un sfânt lăcaș de piatră ++ în locul celui vechiu și dărăpănat care îi făcea*

necinste atât lui cât și satului întreg (Rebr. Ion. I. 258).

On se sert aussi très fréquemment de ce procédé quand il s'agit d'un régime direct composé de plusieurs membres. A côté de cas comme :

gândesc că trebuia să ne cunoști destul de bine și pe mine și pe dansul (Car. I. 38),

on trouve très souvent des constructions comme celles-ci :

Ți le-am scris toate acestea ca să te mustru pe tine și pe mine (Agârb. Ceas. 97). *Să-l ia dracul și pe dansul și pe tine, răspunse Ionică* (Patrașcanu. Cand. 18). *Dacă-i spun că Lică a trecut pe aici, îl folosesc poate pe el și pe Lică* (Slav. II. 55). *un drumeț sdrențăros, prăpădit, a căruia înfățișare l-a înspăimântat și pe el și mai ales pe cucoana Mița* (B.-V. Int. 171). *N'au mai aflat-o nici pe ea nici pe muzicant* (Agârb. V. R. XIV. 7). *rugându-l și pe el și pe Leonia ++ să aibă milă* (Bass. Vult. 15). — *Am să vă omor eu eu! pe Didina, pe tine și pe mine* (Car. I. 114).

Ce procédé, d'ailleurs fréquent dans beaucoup de langues, s'explique par le fait que le sujet parlant, en se servant du pronom atone près du verbe, ne pense d'abord qu'à un seul régime (ou à deux, s'il y en a plusieurs), puis s'avise après coup d'un autre ou d'autres.¹

31. Il va sans dire que l'emploi du pronom emphatique est obligatoire :

1°. Si le pronom régime est mis en relief par un adverbe (cf. plus haut § 26.1°) : *Să știi că nici mie nu-mi merge la inimă, dacă nu-i dau și Roibului o frîntura*

¹ Naturellement la même chose peut s'observer avec les pronoms nominatifs : *eu te adeg, eu și cu bărbatul meu* (Car. II. 65). *Tu poți să mă omori, Lică, tu cu oamenii tăi* (Slav. II. 68).

(Sandu. Urma 18). *Hă-hă! le ai pus-o și lor în traistă* (Sad. Șoimii 64). *Vezi, Albert, trebuie să-mi fi recunosător, numai mie-mi datorești asta* (Vlah. Dan 52). *Inchipuește-ți că tocmai lui îi datoresc Medelenii* (Teod. Ul. 59). *firește că mi-e rușine să-ți mărturisesc această scena de barbarie, mai ales ție* (Gorun. Nu te. . . 9). Sans pronom atone: *Nu mie să mulțămiiți, dragilor și vitejilor mei Moldoveni, ci lui Dumnezeu milostivul* (Isp. Sfătos 199—200).

2°. Si le pronom est suivi d'une apposition: *Dar asta nu mă privește pe mine, băiat din Humulești* (Creangă 53). *Ascultă-mă, maică, pe mine păcătosul* (Sad. V. R. XVII. 191). *Un dobitoc, un infam ++ m'a insultat cu palme pe mine, Mache* (Car. II. 119). *ce-ți lipsește, ție fată frumoasă?* (Caraivan. Șez. 6). *s'a stins dă tânără, lăsându-vă pă voi: Micle, Tat și pă Vișa mici* (Lung. Sfârș. 169). V. plus bas § 41 et suiv.

32. Les formes toniques s'emploient enfin

1°. Comme attribut: *Mișu e tot el la tinereță, ca înfățișarea lui* (B.-V. Lumea 147). *Mâncă și bău până zise că nu e el* (Isp. Sfătos 309). *tu ești tu și tu singur ești tu însu-ți* (Slav. I. 225). *că noi suntem noi și ca noi nu-i nimenea* (Lung. Zile 174). — *Tată, nu te înfricoșă, că eu sînt* (Creangă 147). *Dumitru Jianu — căci el era — oftă* (Dumb. Haid. 55). *Da, erà el, era Ion Mihuță* (Agârb. Chip. 37). *Voi sântefi? ++ bine, dar lupul, unde-i?* (Sad. Dur. 152). *suntem numai noi. — Aduceți și pe »duduia«* (Vlah. Dan 221). *Trăsurile se arătară, trei trăsuri încărcate. »Ei sânt, ei sânt . . .« făcu locotenentul* (Beldiceanu. V. R. XXI. 396). *Ghiță! Ghiță! — Nu e Ghiță, eu sunt* (Car. II. 120).

2°. Comme régime de prépositions: *Vai de mine,*

cum să nu? (Goga. Domnul Notar 14). *Oamenii se uită la el dând din cap* (Sad. Crâșma 19). *Ceeace licărește în noi, va produce în ei lumină deplină* (Chendi. Impr. 7). *Iubește-ți neamul tău ++ și fă și tu ceva pentru El* (Vlah. Gura 280).

3°. Dans différentes constructions où il y a ellipse du verbe: *Și rău a făcut soarta, rău lor și rău nouă cititorilor* (Chendi. Impr. 9). *Ii turnă lui Cotnari și mie Odobești* (☉: deux marques de vin) (Hogaș. V. R. XXI. 190). *Părinte protopoape, am o sută de oi, jumătate ție, jumătate mie* (Isp. Sfătos 269). Comme régime d'un adjectif ou d'un participe: *atâtea lucruri dragi lor și nesuferite ei* (B.-V. Lumea 165). *Auzindu-ne pe noi grăind o limbă străină, necunoscută lor* (Gane. Păc. 227). *Al. Hăjdeu era el însuși, cum am văzut la capitolul consacrat lui, scriitor cu concepție naționalistă* (Haneș. Ist. lit. rom. 282). *voluptatea unor senzații numai mie cunoscute* (Hogaș. V. R. XXI. 177). *băgând la cap tot ce-l învăța tată-său cel dat lui de sus* (Isp. 213). *te vor face să scrii odată ceva folositor nouă, ăstora care formăm publicul cititor* (Pop. Ruga 68). Comme régime d'une interjection: *Vai ție, Petre, Domn ticălos! vai ție Irimie* (Sad. Șoimii 197). *Zice: Na ție! ... Na și ție ... dar nu-i a dat nici unuia nimic* (Furtună. Vremuri înțelepte 9).

4°. Après les adverbes comparatifs: *doi copii ce se jucau, sărind peste ciomegile mari de două ori cât ei* (Ardeleanu 14). *care dintre voi nu e zezec ++ trebuie să fi luat seamă ca și mine, că ++* (Car. V. R. XV. 208). *Cititorule, de nu vrei să fii înșelat, fă ca mine* (Chendi. Impr. 10). *toți șefii de birou se cred mai mult deștepți decât el* (Vlah. Dan 46). *Mumă-ta era întocmai ca și tine*

(Slav. II. 17). *Ș'apoi el mai mult decât mine știe* (Sad. Oam. 45).

Rem. Les formes *mine* și *tine* montrent qu'il s'agit dans ces cas d'un accusatif. Cette particularité, d'ailleurs connue dans beaucoup de langues, est due à l'influence des prépositions.

V. Pronoms réfléchis.

33. Un pronom est dit réfléchi, si la personne ou la chose qu'il représente subit une action exercée, ou se trouve dans un rapport d'intérêt créé par cette même personne ou chose. Comme en français c'est seulement pour la troisième personne qu'on possède des formes spéciales pour marquer ce rapport, à savoir *se*, *își*, *sine*. Pour la première et la deuxième personne on emploie les pronoms personnels ordinaires.

Ex.: *Era zăpadă și el se găti să plece pe jos* (Slav. I. 159). *M'am folosit de prilej să întru* (Gorun. Lume 91). *Călugărul se sculă și el ++ și amîndoi, eu și el, ne îndreptarăm spre ușă* (Hogaș. V. R. XXI. 194). *Crivățul ++ zicea: Vu, vu, vu! Păziți-vă, că vă îngheț* (Isp. Sfătos 280). *și boerul Pavel Nour își murmura în iatacul lui* (Sad. Pov. 3). *Iși poate oricine închipui ce haz a făcut părintele meu* (Gane. Păc. 260). *Cu o voce străină pe care parcă nu și-o recunoaște* (B.-V. Lumea 77). *cu banii rămași, cumpără-ți și un car, și iacă te-ai făcut gospodar* (Creangă 129).

Comme l'emploi du pronom réfléchi s'est restreint de plus en plus dans toutes les langues romanes, le pronom personnel de la troisième personne s'emploie dans beaucoup de cas avec une valeur réfléchie. Ainsi, si le régime pronominal d'un infinitif ou d'un participe présent est iden-

tique au sujet de la phrase, on se sert en roumain comme en français et déjà en latin vulgaire du pronom personnel et non du réfléchi :

Haiducul simția trecându-i prin tot trupul și cald și rece (Dumb. Haid. 283). *ca să roage pe împăratul a-i da voie* (Isp. 175). *să ceară a-i se face trei rânduri de haine* (ibid. 341).

Il en est de même si l'infinif est remplacé par une proposition subordonnée dans des cas comme :

domnu Ilie o poftise să-l audă vorbind (Caz. Intre 38). *Se dau ei pe lângă boierul nostru și prind a-l ruga să le vânză păpușoi* (Făt-Frumos I. 58). [*o babă*] *par'că ferindu-se să n'o vadă cineva de pe fereastră* (Gorun. Lume 88). *rugându-se să-l lase în pace* (B.-V. Lumea 142).

34. Régi par une préposition, le pronom personnel est plus usité que le réfléchi :

Un vânt cald aburea, aducând cu el răcoarea codrilor (Sad. Șoimii 71). *Cum poate Ioana să sufere lângă ea un om așa de păros!* (Teod. Ul. 33). *Și m'a luat cu el la București* (Caz. Intre 8). *se făcu mică, sgribulindu-se în ea* (Teod. Ul. 64). *Are ceva evanghelic în ea cartea aceasta* (Vlah. Gura 240). *soldații o umflau în spinare și o cărăbăneau cu dânșii la cazarmă* (Chir. Grăn. 5). *îl cuprindeă simțământul, că el nu e acasă la dânsul* (Slav. I. 230). *Odată m'a chemat la dânsul acasă* (Gorun. Lume 94).¹

¹ Notons l'emploi d'un pronom personnel au sens réfléchi dans les exemples suivants où on se sert en français d'un adverbe : *altă carte cu un cuțit de tăiat foile într' însă* »un autre livre avec un coupe-papier (dedans)« (B.-V. Int. 153). *o masă mare cu un covor scump pe dânsa* »une grande table avec un tapis précieux (dessus)« (Isp. 63). *între vatră și pat un sac cărpit cu ceva în el* »entre l'âtre et le lit un sac rapiécé avec quelque chose dedans« (Lung. Sfârș. 57). Cf. de l'autre côté : *Un tânăr ++ sta la o masă, cu un păhar de bere dinnainte* »un jeune homme était assis à une table avec un bock devant lui« (Gorun. Lume 92).

Cependant l'emploi de *sine* est encore assez répandu :

Ercule n' așteptă să moară bine (o: leul), *și-l jupui de piele și o luă cu sine* (Isp. Sfătos 34). *Sf. Ilie ++ avea pe tatăl său pe lângă sine* (Pamf. Sărb. 175). *împărțind legăturile între ei păstră pentru sine numai un ghiozolan de saftian roșu* (Dumb. Haid. 134). *Jianu își aruncă hainele după sine* (ibid. 275). *Cerca s'o cuprindă ușor, s'o apropie de sine* (Agârb. V. R. XVII. 7). *Profesorul T. T. Burada vine și-l ia cu sine la Iași* (Făt-Frumos II. 4). *Pentru a nu răzleți feciorii de pe lângă sine, mai dură încă două case alăturate* (Creangă 113). Dans l'exemple suivant, l'emploi de *sine* est pourtant anormal : *iată că Dumnezeu trimite din cer un car de foc, care-l iea și-l ridică la sine* (Pamf. Sărb. 174); on s'attendrait ou à *la iel* (o: *la Dumnezeu*) ou à *cu sine*.

35. *Sine* est d'un emploi constant dans les cas où le complément prépositionnel est étroitement lié à un substantif avec lequel il forme pour ainsi dire un substantif composé :

urmările acestui moment de pățimașă orbire și uitare de sine (Vlah. Dan 130). *trec de la cea mai mare sfială la cea mai mare încredere în sine* (Gane. Păc. 122). *Cine, oare, va putea să arate, negru pe alb, cum a ajuns însuș la cunoștința de sine?* (Agârb. Ceas. 74). *ș'avea ș'un fel de mândrie și rușine de sine sălbatică* (Sad. V. R. XX. 13). *Cu un fel de mândrie și innălțare de sine, Petre Corbu își primi pedeapsa* (Bart. V. R. VIII. 84). *câți ++ nu 'și plimbă mândria și cinica mulțumire de sine* (Vlah. Goana 50). *Pe fruntea-i naltă ++ nu se putea ceti nimic alt, decât poate stăpânirea de sine și râvna de pradă* (Chir. Răs. 21).

Stăpânire de sine a amené stăpân pe sine: Elena însă e atât de stăpână pe sine! (B.-V. Lumea 117). *Se vedea*

bine că nu mai era destul stăpân pe sine (Chir. Răs. 39). *par'că nu mai era ca pân' acum deplin stăpân pe sine însu-și* (Slav. I. 279). Mais on trouve aussi: *Mezinul nu era stăpân pe el* (Sad. Șoimii 183). Cf.: *e așa de ușor să fii totdeauna stăpîn pe tine?* (Patrașcanu. V. R. XXII. 161), v. plus haut § 19.

L'emploi de *sine* s'est aussi plus ou moins fixé avec certains verbes: *de odată își veni în sine* (Isp. 240). *El ++ se minuna în sine* (ibid. 308). *Mereanu zise, pare c'ar fi vorbit singur în sine* (Dumbr. Haid. 274). *iar după o reflecțiune de câte-va minute, zise în sine* (Filimon. Ciocoi 28). *Pachiță ++ murmură ca pentru sine* (Teod. Ul. 90). On trouve toutefois aussi: *Zicând așa 'n ea, lasă pușin donița jos* (Lung. Zile 127).

De plus dans quelques locutions comme

de sine stătător: Cu cât o viețuitoare e mai jos pe scara viețuitoarelor, cu atâta e mai de timpuriu de sine stătătoare (B.-V. Int. 51). *a ajuns să simtă și el la bătrînețe huzurul de om pămîntean de sine stătător* (Gane. V. R. II. 18).

fără sine: sărind fără sine, o întrebă cu spaimă (Creangă 280). *Și cum ospătă el, buf! cade fără sine în groapa cu jăratec* (ibid. 125). *Doamna Melidon, invadată de noi sentimente, se lăsă în voia lor într'un plâns fără șine* (Patrașcanu. Tim. 124). *un răs fără sine* (Tiktin).

de sine, dela sine: cum ai sta la un spectacol, care e de sine înțeles să fie de gală și zilnic și gratuit (Pop. Ce pățește 49). *asa e cu lucrurile astea, când încep să ți se pară ca dela sine înțelese* (Gorun. Lume 62—63). *vătămări de acele cari nu se pot lecuî așa de la sine* (Vlah. Goana 54). *până la vremea asta nici el dela sine, nici prietenii, nici babele ++ nu l'au putut face*

să se însoare (Creangă 165). *un drum anume croit ca să lunece sania de la sine pe pământ gol* (Gane. Păc. 207). — *depărțându-se puțin din fața lui Andreiu, cu o de la sine mișcare și cu un zîmbet* (Hogaș. V. R. XVII. 213).

Comme le montrent les exemples de ces dernières catégories, il s'agit de cas où un régime prépositionnel autre que le sujet même serait impossible: *a vorbi în cineva*, *a veni în cineva*, etc., n'aurait pas de sens. En dehors de la locution *delă sine*, *dela* signifie »de, dès, depuis«.

A cause de leur sens spécial, *dela sine* »tout seul« et *fără sine* »sans maîtrise de soi« peuvent être pris comme des locutions adverbiales et s'employer en dehors de la troisième personne:

deplasez un volum de apă destul de mare care mă face să plutesc de la sine (Gane. Păc. 152). *M'am azvîrlit fără sine pe pârul unui cal, am alergat acasă* (Tiktin).¹

36. Un tout autre procédé est d'employer *sine* comme une espèce de substantif accompagné d'un datif pronominal marquant l'appartenance (v. plus bas § 50 et suiv.):

Rămăsei uimit și mă întrebai în sine-mi (Isp. Sfătos 131). *Mă miram în sine-mi* (Sad. Oam. 217). *După trecerea de oarecare timp sosiră amîndoi fi ++ aducând cu sine-le Pasărea măiastră* (Isp. 329—30). *Și gologanul de alviță! adaogă în sine-și Prăslea* (Gorun. Nu te. . . 68). — *El cu dela sine-și voie, a înființat o diligență deadreptul între Ruși și București* (Isp. Sfătos 137).

¹ Dans le »Codicele Voronețean« (éd. Sbiera, Cernăuți 1885) *sine* (*sînre*) se trouve très souvent employé à la première et à la deuxième personne: *Eu amu 'mi părea sînre înprotiva numelui lu Isus* (75. 7). *zice 'fi-se de sînre a grăi* (73. 4). *Fiți făcători cuvântulu, nu numai ascultători, cugetându întru sînre* (114. 11). *înșî-nă întru sînre așjdere slujindu* (159. 7), etc. Nous avons ici affaire à une influence du slave.

Ou bien *sine* prend l'article défini et est suivi par un possessif:

În sinea lui simțea și el că ++ (Rebr. Ion. I. 132). *tot mă pricep eu la psihologie, zise în sinea lui prietenul Ibriceanu* (Gorun. Lume 109). *și-și zise în sinea lui* (Morariu. Făt-Frumos I. 88). *Măi — își zise el în sinea lui — deară n'oiu rămânea slugă la dârloagă!* (Morariu. Dela noi 37; de même 22, 26, 31). *părinții, deși în sinea lor nu prea înțelegeau cum va mânca și se va îmbrăca Titu din poezii, părtășiau părerea fetelor* (Rebr. Ion. I. 70—71).

37. Les formes emphatiques. De même que les formes toniques des pronoms personnels s'emploient pour mettre en relief les régimes pronominaux atones, on se sert de l'accusatif *pe sine* et du datif *șie* pour insister sur le régime réfléchi direct ou indirect. Le datif *șie* est partout dans la langue moderne renforcé par *-și* et par dissimilation changé en *sieși*:

[*n'au fost*] *oratori funebri care ++ să caute vorbind de repostat »să se lustruească« pe sine, cum zice Eminescu* (Gane. Păc. 74). *pușini însă au tărie să se învingă pe sine* (Agârb. Ceas. 101). *Se judecă, om bătrîn, el însuși pe sine copil și vede apriat că ++* (Slav. I. 224). *numai pe sine nu se vede cât e de frumușel* (Creangă 227). *iar de scârpinat, tot pe sine se scârpina* (Morariu. Dela noi 18). — *nu-și uită impresia ce și-a lăsat-o sieși, privindu-ne* (Agârb. Chip. 108). *ca și cum și ar fi spus sie-și* (Ardeleanu 103). *Din ce cugeta și își vorbea sie-și, din aceia pleoapele îi lunecau la vale* (Chir. Răs. 178). *E o iubire tainică, sftoasă, pe care de abia dacă îndraznește să și-o mărturisească sieși* (Alexandrescu. V. R. XXI. 245).

Signalons aussi l'emploi d'un pronom personnel de la

troisième personne pour mettre en relief un réfléchi atone (cf. plus haut § 34):

Se închipuia pe el tălănit pe un divan ++ și pe ea, pe Simka, odalisca lui, jucând pentru dânsul (Chir. Răs. 248). *și de oarece în unele privinți călugărul era de socolințele lui Grigoriță, își turnă și lui tot Cotnari* (☉: une marque de vin) (Hogaș. V. R. XXI. 190).

38. Dans beaucoup de cas le pronom réfléchi est d'un emploi constant avec le verbe et forme avec lui un tout d'un sens spécial (verbes réfléchis):

M'am luat după tine chiar în seara aceia (Car. I. 49). *tu te-i căi, iar eu nu* (Caraivan. Sez. 69). *In anul acela Petroni a părăsit funcția liniștită de judecător, și s'a făcut avocat* (Vlah. Goana 38). *ulcica-i scapă din mâni și se face bucăți* (Sad. Crășma 19). *Se întâlnește cu un om* (Sez. I. 179). *se uita și ea destul de mulțumită în jur* (Sad. Oam. 35). *Nu mai mă jur, pentru că nu mă crezi* (Car. I. 37). *cânele se opri și îl lăsă să se apropie de el* (Slav. I. 62). *După ce se lumină de ziuă* (Isp. Sfătos 289). *convins ca Apostol își bate joc de dînsul* (Rebr. Păd. 116). *pe Bologa îl zăpăcea și-l făcea să-și reamintească întâlnirea lor de ieri* (ibid. 60). *îndată ce va fi un loc vacant, am să-mi aduc aminte de tine* (Agârb. Chip. 65). *ca să se împrumute de la dânsul ++ cu un sac de porumb* (Slav. I. 210). *Ce-i-frate, ce s'a întâmplat?* (Sad. Crășma 180).

Que le pronom réfléchi ne soit plus, dans des cas pareils, senti comme un régime ordinaire, c'est ce qui ressort du fait que l'emploi du pronom tonique correspondant n'est guère possible. Pour donner de l'emphase à *m'am sculat* on ne dit pas *m'am sculat pe mine*, mais *m'am sculat eu: Ia să mă scol eu* (Sad. Dur. 157). *Mă duc eu, tată, zise*

fata cea mare (Isp. 25). Dans d'autres cas on a naturellement le choix d'accentuer selon les circonstances le sujet ou le régime, cf.: *Vinovat mă găşesc eu însumi* (Făt-Frumos II. 12). *Eu am învins, pentrucă m' am învins pe mine* (Agârb. Ceas. 101). *i-e greu să se creadă pe sine* (Slav. I. 225).

39. La réciprocité. En parlant de deux ou plusieurs personnes, le régime réfléchi sert aussi à marquer la réciprocité: *se aveau ca fraţi de cruce amândoi* (Bart. V. R. VIII. 81). *Cei doi amici se întrebară cu privirile* (Patraşcanu. Tim. 100). *Vom sta de vorba, că nu ne-am văzut de multă vreme* (Pop. Ce păteşte 112). *Cei doi prieteni se iubeau* (Sad. Dur. 49). *noi câte-şi trei am scos câte un adânc oflat din pept şi ne-am zis* (Gane. Păc. 185). *când treceă prin sat, fetele îşi dau coate* (Isp. 256). *Prietenul ++ îl cunoştea din copilărie, îşi ziceau tu* (Vlah. Gura 218).

Pour faire ressortir la réciprocité, on se sert de *unul pe altul*, *unul altuia*, *unul + prép. + altul*:

cum oamenii se înşală unii pe alţii (Slav. I. 230). *ca doi copii cari 'şi arată unul altuia toată comoara lor de nimicuri* (Vlah. Goana 35). *Pe alocurea numai bătrâni fără somn stăruiau şi-şi ajutau unul altuia în călătoriile acestea* (Sad. Oam. 155). *Se uita chiondăriş unul la altul* (Lung. Zile 142)

ou de l'expression *între ei (dânşii)*:

S'au bătut oamenii ei între ei (Sad. Crâşma 33). *tot aşa se pricep oamenii între ei* (Car. Nov. 40). *uitându-se cum alţii se bat între dânşii* (Slav. I. 230). Cf.: *Ei între ei se numesc »Vlaşi«* (Capidan. Meglenoromâni 5).

A noter aussi l'emploi du verbe réfléchi au singulier suivi de la préposition *cu* pour marquer la réciprocité entre le sujet et la régime de *cu*:

Ana de când a văzut pe Ion îmbrățișându-se cu Florica ++ trăia într' o frământare (Rebr. Ion. I. 134). flăcăul lui Beldic se iubia cu fata lui Bivolaru (Sandu. Urma 123). se întâlnește cu preotul satului (Pamf. Sărb. 175). Nu știe însă cum să facă, cum să dreagă, ca să se cunoască cu fiul împăratului (Isp. 207). S'a bătut cu toți soldații (Car. Făclie 9).

40. La construction réfléchie a souvent la valeur d'un passif:

Mulle s'au scris și se vor mai scrie încă despre ++ (Gane. Păc. 79). Așa ziduri nu se mai găsesc (Sad. Oam. 129). numai pe temelia acestei solidarități se poate închege mărirea unui neam (Vlah. Gura 44). aud crengi rupându-se (ibid. 6). Mihaiu, simțind cele ce i se pregăteau (Isp. Sfătos 223). plângeau în pumni blăstămându-și ceasul în care s'au născut (Creangă 225). Ii era par'că i-se luminează deodată capul (Slav. II. 303). într' o clipă nu se mai văzu (Isp. 25). să se gonească în pustietăți spre a fi mâncată de fiare sălbatice (ibid. 389). Dacă mă aleg eu, vom putea respira toți (Rebr. Ion II. 23).

A la troisième personne elle sert souvent à désigner l'action d'un sujet indéterminé:

în curând se știu în oraș că ++ (Patrașcanu. Tim. 173). jelț de teiu, pe care se stă de minune și se poate visa ca 'n cel mai strașnic fotoliu (Vlah. Gura 5). s' aude în clopotniță cum cântă încet clopotele (Sad. Oam. 131). Sunt lucruri cu cari niciodată nu se glumește (Rebr. Cadrilul 135). Se vorbise mult despre venirea Iboljei (David. Sfînxul 7). știe cum se vorbește cu lumea! (Sad. Oam. 80). Vorbea binișor românește, dar se cunoștea și după vorbă că nu era Moldovean (Sad. Șoimii 140). Sminteala nu se știa bine din ce-i venise (Sad. Crâșma 21).

VI. Les pronoms personnels et réfléchis en combinaison avec d'autres pronoms et avec des noms.

41. Un sujet pronominal est souvent précisé après coup à l'aide du substantif qu'il représente :

Le sujet n'est pas exprimé: *Cum e scurt și îndesat, domnu Ilie* (Caz. Intre 38). *după ce am ospătat bine, cânele și eu* (Gane. Păc. 61). *Inchipește-ți, ziceau că ne-am sărutat, eu cu Grozea* (Rebr. Cadrilul 48).

Le pronom sujet est mis: *Dimineața, bănuise el ceva, domnu Tase, când gustase cafeaua* (Gorun. Nu te. . . 40). *și el a venit pe calea, prin râpă, Stefan Vodă* (Sad. Oam. 45). *Vorba e, trebuia ea să fie în totdeauna undeva, cheia* (Gorun. Nu te. . . 37). Le substantif se met aussi immédiatement après le pronom: *Nu moare el, ciobanul, de foame* (Făt-Frumos II. 86). *A ținut el, Ristea, câtăva vreme la soții Bontoi* (Gorun. Lume 44). *Iar el, căpitanul, deschise sipețelele și află toate acelea* (Isp. 164). *Când l-a strigat împăratul pe nume, el, robul, a răspuns așa* (Morariu. Dela noi 118). *Era o iubire ++ Și tot ea, această iubire, a fost care a văzut mai limpede* (Gorun. Lume 71).

On voit que c'est en principe le même procédé que l'emploi proleptique des pronoms atones régimes mentionné plus haut § 18. Il va sans dire qu'un régime pronominal tonique peut être précisé de la même manière :

se gândia cu drag la copiii lui și mai mult decât la toți, la unul, la băiatul cel mic ++ — Lui, lu' Tud'r o să-i las căminu' și casa (Lung. Sfârș. 164). *Lor, cuceritorilor țării ++ cred că li se datorește și faptul că ++* (Procopovici. Revista filol. I. 256).

42. Surtout dans le langage populaire l'usage de faire précéder un sujet substantif par le pronom personnel corres-

pondant, est très répandu et se trouve même dans le cas où le sujet en question est nommé pour la première fois:

Bate el Ivan în poartă (Creangă 189). *i-a fost pregătit el împărățiței un legănaș* (Morariu. Dela noi 17). *Mi-a luat el Dumnezeu turbinca* (Creangă 195). *s'a găsi el ac și de cojocul ei!* (Morariu. Dela noi 21). *ieșind de la judecată ++ a spus cătră cei care erau pe acolo: »Are el cine să mă scape«* (Patrașcanu. Tim. 214). *Știe ea Smaranda ce poamă de om ești, hâ! hâ!* (Creangă 279). *suspînă ea moartea* (ibid. 193). *Las că-i bună ea Anuța!* (Rebr. Ion I. 62). *Știe ea Chiva cui da cu picioru'!* (Lung. Zile 35). *Când ar crește ea mintea pe toate cărările, apoi și oile ar paște-o* (Morariu. Dela noi 83). *așa e toată seara. Cântă ele paserile, după ce s'au dedat cu valul de umbră* (Agârb. Ceas. 4). *Se cam codesc ele fetele, dar le place să se mărite* (Agârb. V. R. XVI. 350). *Aleargă ei ai curții în sus și în jos, degeabă!* (Rădulescu-Codin. Ingerul Românului 10). *Veniau ele prin curte multe javre, de toate neamurile* (Chir. Răs. 118). *or fi murit ei mulți oameni liniștiți, după ce le-a dat preotul deslegarea* (Lung. Sfârș 23). *Or fi ele unele femei care se bucură de bani, dar nu toate* (Agârb. V. R. XIX. 380). *Hm, or fi știind ei mulți ceva, dar chiar cum a fost nimeni nu știe* (Sad. Crâșma 16). *lasă dracului cea Precistă, c'or stînge-o ei alții* (Hogaș. V. R. XXI. 183). Avec și intercalé entre le pronom et le sujet: *Să lăsăm dară pe desară — răspunde muiera — că vine el și cel de-al șeptelea* (Morariu. Făt-Frumos I. 89). *Mai sânt ei și alții cu o țără de glagole la cap* (Morariu. Dela noi 84). *Apoi cică au fost odată trei flăcăi, — adecă or fi fost ei și alții* (ibid. 80). *S'ar sfârși ele și aceste dela o vreme* (Creangă 216). *Vine ea și turturica mai pe urmă* (ibid. 241).

Cet emploi semble surtout fréquent avec les mots *vreme* et *timp* :

Se 'nsărcinează ea vremea să dea cu 'ncetul la o parte ce va fi de dat la o parte (Vlah. Gura 19). *Insfârșit trece ea așa o bucată de vreme cât a fi trecut* (Creangă 193). *A veni ea și vremea aceea, voinice, zise împăratul* (ibid. 235). *A mai venit el timpul să-ți dai seamă în fața Celui-de-sus* (Grigorie. Făt-Frumos I. 49). *a trecut el așa un răstimp* (Sad. Crâșma 21).

Tandis que dans tous les cas précités le pronom s'accorde avec le sujet de la phrase, il en est autrement dans l'exemple suivant: *Va veni el și vremea ca și folcloristul Lupescu să fie mai substanțial prețuit* (Morariu. Făt-Frumos I. 29). Ce cas coïncide avec celui-ci cité par M. Meyer-Lübke (Gramm. des langues romanes III § 337) comme exemple d'un *el* neutre, employé comme sujet préalable: *el venise atunce vreama Troianilor de perit* (Chronique de Moxa).¹ Il semble en effet bien possible qu'un ancien *el* neutre soit venu se confondre avec le pronom anticipant le sujet, mais nous ne possédons pas de matériaux suffisants pour décider cette question. Toujours est-il que la langue parlée présente des cas où l'emploi de *el* est plutôt surprenant. En parlant de la locution *s'a găsi iel ac și di cojocul lui*, où MM. Herzog et Gherasim² expliquent *el* comme nous l'avons fait plus haut, M. Pușcariu mentionne (Dacor. IV. 1393) des phrases entendues comme *are să-l certe el preoteasa pe popa*, où *el* semble se rapporter au régime direct, ce qui n'est guère possible. Selon M. Pușcariu on aurait affaire à un régime neutre remontant à *illud* dans des cas comme *las' c'o să*

¹ Les autres exemples du même texte cités par M. Meyer-Lübke sont analogues à ceux mentionnés plus haut. Cf. aussi Hasdeu. Cuv. den bătr. I. p. 422.

² Glosarul dialectului mărginean, Codrul Cosminului I. p. 367.

pățească el hoșii, tandis que des cas comme *stai că vine el Junii* montreraient son emploi derrière les verbes intransitifs.

43. Un substantif ou un adjectif (ou tous les deux à la fois) peut se joindre à un pronom personnel de façon à en former l'attribut:

Le substantif (ou l'adjectif substantivé) est sans article: *Eu, biet, nici cărturar nu sunt, nici scriitor* (Isp. Sfătos 12). *Și eu, proastă, să nu știu nimic* (Car. I. 53). *m'am gândit: eu negustor . . . să mă pui în public cu un bagabont ca ăla, nu face* (ibid. 11). *Dar eu, sărmană văduvă, ce să fac?* (Rebr. Păd. 47). *poate rușii îl vor disprețui că a dezertat, el, ofițer* (ibid. 104). *că el, om încercat și hărțuit de multe în viața lui ++* (Caraivan. Șez. 27). *Ce-mi pasă mie, Moldovan ruginit, de scenele voastre din Italia!* (Sad. V. R. XXI. 331). *Mai mult, noi, oameni fericiți, abia răsăriți la fața pământului, ne am dus să ne plimbăm* (ibid. 330).

Le substantif est précédé de l'article indéfini: *Putea ea, o păsărică, să lupte cu bolovanii?* (Bass. Vult. 50—51).

Le substantif est précédé de l'article défini: *De mic îl ia pe copil la »substantive, prepozițiuni, interjecțiuni« și el sărăcuțul se trudește ++ să le pronunțe* (Vlah. Dan 39). *iar eu naivul m'am prins în horă numai de ambiție* (Gane. Păc. 12). *Ea sărmana ++ nu mai putea să-l caute* (Agârb. V. R. XVII. 13). *Ce știu ei, sărmanii!* (Sad. Crășma 167). *Cât a dorit el, copilul sărman și oropsit, să aibă căluțul lui!* (Sandu. Urma 15). *era știut de toți c'altfel un putea să sfârșiască el, răul satului* (Lung. Sfârș. 113).

On notera bien la différence entre les cas cités plus haut § 41, où le substantif est identique avec le pronom, et ceux-ci où le substantif ou l'adjectif ajoute un épithète:

iară *el, capitanul, deschise* ++ signifie »mais lui, c'est à dire le capitaine, a ouvert ++«, tandis que *a dezertat el, ofițer* veut dire »il a déserté, lui qui est un officier.« La différence est pourtant moins nette pour les cas mentionnés ici en dernier lieu: *a dorit el, copilul sârman* signifie dans l'exemple cité »il a désiré, le pauvre enfant qu'il est«, mais dans d'autres circonstances le sens en pourrait être »il a désiré, c'est à dire le pauvre enfant.«

44. Il faut mentionner à part l'emploi de *noi* et *voi* avec un substantif déterminé qui indique la classe ou la catégorie à laquelle appartient celui qui parle ou celui à qui on parle:

noi Românii nu avem texte scrise înainte de sec. XV (Pușc. Stud. istor. II. 274). *voi țărani sunteți talpa țării* (Lung. Zile 172). *Pe la anul 1867 noi tinerii din Iași câți făceam parte din cercul Junimei literare* ++ (Gane. Păc. 183). *Pe urmă ++ pornim noi gospodarii din Miroslăvești acasă* (Sad. Oam. 172). *Asta o dorim și noi orășenii* (Caz. Intre 62). *noi regii creațiunei avem mai multe și mai rele* (Gane. Păc. 58). *Nu suntem noi, femeile, slabe!* (Agârb. Ceas. 111). *ce spirite prevăzătoare sunteți voi, tinerii de azi!* (Vlah. Gura 79). *rău a făcut soarta, rău lor, și rău nouă cititorilor* (Chendi. Impr. 9). Avec *d-voastră* au lieu de *voi*: *D-voastră, turiștii ++ sînteți niște oameni nesuferiți* (Hogaș. V. R. 213). Le substantif marquant la classe ou la catégorie peut aussi être un collectif au singulier: *dacă n'ați ști dumneavoastră ce-i pe lume, noi țărănimea de la coarnele plugului avem să știm ce-i bine și ce-i rău?* (Creangă 88). *ca să ne povățuiți și pe noi prostimea* (ibid.). *sântem chemați a purta împreună tot noi, opînca, o stîncă pe umerele noastre* (ibid. 90—91).

De même: *In jurul lui, printre noi cei tineri, era o necontenită mirare* (Sad. Crâșma 150). *Sfântă-Născătoare! îndură-te de noi cei păcătoși* (Sad. V. R. XVII. 191). *Azi Svoboda, mâine eu sau poate voi, cei cu iubirea* (Rebr. Păd. 56). *Și noi cei de la oraș dorim să trăim mai bine, că dumneavoastră cei învățați nu mai prea dați crezământ poveștilor* (Agârb. Ceas. 37). *D-voastră cei fanatici de-aici, nici nu vă puteți închipui ce înseamnă România* (Rebr. Ion. I. 269). *Cum vrei să mai facem noi, ăștia din provincie, politică, dacă ++* (Chir. Răs. 92). *vedeți, noi ăștia militarii, nu prea suntem în curent cu literatura* (Vlah. Dan 53—54). *Noi cialalți patru ++ lucrăm cu șfială* (Gane. Păc. 94—95). *Nu ne strivesc cu puterea catastrofelor ce ne însemnează, nouă ăstorlalți, drumul prin lumea aceasta* (Gorun. Lume 51).¹

Dans certains cas on peut se passer du pronom, à savoir quand la combinaison serait sujet de la phrase, la forme du verbe indiquant à elle seule la personne:

Când ++ cei plecați pe câmpul de luptă am început să ne deprindem cu situația nouă (Pușc. Stud. istror. II. pref. v). *Curând, cei rămași părăsiam căsuța; fugiam deacolo* (Teod. Ul. 23). *Duceți-vă, cei tineri, iar noi, bătrânii, om rămânea la sfat* (Sad. Pov. 177).

Pareillement un pronom atone auprès du verbe suffit pour indiquer la personne dans des cas comme: *la băieții în-surați v'am dat la toți câte ceva pământ* (Lung. Sfârș. 171).

45. Ce non-emploi du pronom est surtout fréquent avec les propositions relatives précédées d'un pronom démonstratif ou de *toți* ou de tous les deux:

¹ Il va sans dire que la même construction se trouve aussi avec les pronoms du singulier, bien que plus rarement: *într'o zi, eu cel sortit să fiu cel de pe urmă din copiii de odinioară — m'am pornit spre ulița părăsită* (Teod. Ul. 23).

Intru aceeași credință ne închinăm și cei care ne spunem rugăciunea tare și cei cari ni-o rostim în gând (Vlah. Gura 34). cei ce am crescut în vremea riguroasei metode a legilor fonologice, ne am obicinuit să ne înfrânăm zborul fantaziei (Pușc. Dacor. IV. 1314). E drept, că nici unul din cei cari căutam să pricepem lucrurile ++ nu credeam în amănunțele cu cari sfinții părinți au amețit capetele creștinilor (Lung. Sfârș. 7). — toți cei ce în viață am izbutit să clarificăm etimologiile câtorva cuvinte, știm ++ (Pușc. Dacor. IV. 1331). aproape toți cei ce scriem această revistă (»Ion Creangă« III. 320). Nu e ceva din sufletul, din tainica putere a omului acestuia în toți cari ne-am apropiat de el? (Vlah. Gura 190). Toți câți știm să purtăm condeiul, trebuie să convenim ca »palatul național« să fie redat scopurilor sale culturale (Junimea literară 1923. 292). L'omission d'un déterminatif devant le relatif semble rare: Cari n'aveți bilet de clasa întâia, să plece îndată în alt vagon (Caz. Intre 77—78).

Toutefois, l'emploi du pronom en pareil cas est très fréquent lui aussi:

în voi, ca și în noi toți, cei ce știm să chefuim și să plângem ++ a trecut o clipă aceiași scânteie (Chir. Răs. 140). Ș'atunci noi toți care ne pusesem grecește pe iarbă la umbra stejarului, ne am sculat repede în picioare (Gane. Păc. 31). cum se face că noi toți care mai trăim, am păstrat fiecare câte ceva din pecetea, pe care ++ (Hogaș. V. R. XIX. 261). Noi toți care astăzi ne îmbrăncim, toți câți în vitrine ne dăm cu coatele (Chendi. Impr. 8). Pentru noi, cei cari nu prea călătorim, decât cu gândul doar, ar fi deosebit de interesant și de instructiv (Vlah. Gura 45). Ce ne facem atunci noi ăștia care cu atât ne mai putem mângâia? (Caz. Intre 140). Sufletul țăranului nostru nu-i

aşa de simplu cum vi-l închipuiți dumneavoastră cei cari susțineți oligarhia (ibid. 61).¹

46. Les pronoms personnels se combinent aussi avec des mots qui précisent le nombre des personnes représentées par le pronom en question :

o să ne împăcăm noi tustrei, și o să trăim ca niște turturele (Sad. Dur. 60). *Mai ales noi, trei, suntem stâlpii puterii* (Car. II. 40). *numai ei doi erau boeri eget-beget, stâlpi ai orașului* (B. V. Lumea 204). *s'au adunat ei toți cu toții* (Car. V. R. XV. 208). *Trec așa ei amândoi* (Agârb. V. R. X. 165). *Să ne apucăm noi amândoi odată să scrim o carte de știință vulgarizată* (Sandu. V. R. XVII. 166). *In sfârșit se duc ei vro 3—4 țărani* (Creangă 89). *Și așa noi câte-și patru tovarăși stam cu inima smerită* (Gane. Păc. 169).

Mais dans les cas où on n'a pas besoin d'accentuer, on omet le pronom :

1°. Le sujet pronominal est renfermé dans la forme verbale et le mot qui indique le nombre est placé auprès du verbe: *Să merg, unde vom merge toți* (Rebr. Păd. 75). *ori toți să muriți, ori toți să scăpăm* (Car. I. 72). *este poruncă de la mătușica, Căpităneasa, să vă jucați toate cu mine* (Hogaș. V. R. XVII. 205). *Ați trecut cu toții emoțiile alea* (B.-V. V. R. XIX. 229). *Veți fi toți trei în câștig* (Rebr. Cadrilul 18). *O (o: paserea) urmărim amândoi până ce o înghiți întunerecul* (Agârb. Ceas. 77). *De el îmi place și mai tare. Și vedeți amândoi că are de cine să-mi placă* (Agârb. V. R. XIV. 7). *privind*

¹ Naturellement les pronoms du singulier peuvent aussi être suivis d'une proposition relative: *Eu cel care vorbesc acum, și critic, și eu multă vreme am petrecut, nu criticând această biată țară, dar necunoscând-o* (Sad. V. R. XXI. 331—32); v. § 26, 3°.

eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilaș (Slav. II. 46).¹

Notons aussi l'emploi analogue d'un substantif précédé d'un adjectif quantitatif :

In sat, când ne strîngem toți frunțașii la un loc, ne umbrește bine pe toți cireșul (Coccea. V. R. X. 30). *Toți bărbații sunteți la fel* (B.-V. Int. 84). *O să se supere cocoanele, că toți bărbații ne-am îngămădit aci și ele stau nejucate* (Chir. Răs. 19). *Stăteam închise în casă amîndouă tovarășele de nenorocire și plîngeam* (Sad. V. R. III. 179). *Tustrei funcționarii eram la posturile noastre* (Patrașcanu. V. R. XV. 241).

On procède de la même manière avec les mots qui indiquent un nombre indéterminé et avec les mots *cineva, nimeni, (nici) unul* et *fiecare*, qui peuvent être mis en apposition avec le sujet pronominal au lieu d'être suivis de la préposition *din* + pronom personnel :

Am mai rămas cîțiva (Ciura. V. R. XX. 203). *Luați-l cîțiva și-l duceți la curte* (Sad. Pov. 12). *De mult nu ne strânseserăm atîția inși la un loc* (Lung. Ins. 27). — *Dumnezeu, dacă vom fi cineva greșiți, ne va pedepsi* (Isp. 109). *N'am vrut să mergem nici una!* (Caz. Intre 31). *Așa e soarta noastră a vânătorilor, să nu murim unu' de moarte bună* (Lung. Sfârș. 54). *Nu ne ducem nimeni să vedem ce fac oamenii aceia* (Junimea literară 1926. 230). *Nu-i vorbă, de mâncat ați mâncat și de băut ați băut fiecare cât șeptesprezece* (Creangă 235). *Acuma fiecare*

¹ A la troisième personne il est impossible de décider si un sujet inexprimé est défini par un mot suivant ou précédent, ou si ce mot est lui-même le sujet: *când au fost adormit toți* (Morariu. Dela noi 125) = *quand ils ont dormi tous* ou *quand tous ont dormi*. *Tustrei au început să alerge dela o masă la alta* (Patrașcanu. V. R. XV. 241) = *Tous trois ont commencé de courir* ou *Tous trois ils ont commencé de courir*.

trebuie să dăm concurs țării (Patrașcanu. Cand. 28). *au sărutat fiecare mâna taichii și maichii* (Car. Nov. 176).

Il va sans dire que dans le cas où on veut insister sur le sujet pronominal il faut le mettre auprès du verbe: *Toluși și noi purtăm fiecare o floare în noi* (Agârb. Ceas. 82). *ne-am socotit noi mai mulți să-l dăm* (Agârb. V. R. III. 213).

2°. Le pronom est régime direct ou indirect: *ne umbrește bine pe toți cireșul din poarta bisericei* (Cocea. V. R. X. 30). *Pe toți ne privește, domnule căpitan* (Rebr. Păd. 64). *să sărut pământul bun și rodnic care ne ține pe toți* (Sandu. V. R. XVII. 161). — *Și cum află pricina, începe a ne pofli pe fiecare la Bălan* (Creangă 19). *V'am înșelat pe vreunul din voi cu parole?* (Cas. Intre 39). — *ne-a făcut pe mai mulți inși, grupați la o revistă literară, să vedem în d-sa o forță* (Chendi. Impr. 151). *Vezi, știi că ieri era ziua șefului nostru și ne invitase pe mai mulți* (Făt-Frumos II. 46).

Eminescu ni-i drag și ni-i sfânt tuturor (Vlah. Gura 34). *se apropiă ++ de mânunchiul bătrânelor și le sărută, — la toate, — mâinile îngălbenite* (Dumb. Haid. 91). *Haide, călușule, nu te opri în drum; iar, încolo, cum ni-o fi scris la amândoi, puile* (Caraivan. Șez. 25). — *La câțiva ne veni odată acelaș nume* (Patrașcanu. Tim. 174). *Nici unuia nu ne place* (Gorun. Nu te. . . 5). *partea dreaptă ce ni se cuvine fiecăruia* (Creangă 245). *Împăratul chemă pe unul câte unul dintre feciori, și fiecăruia le spuse porunca hotărâtă* (Car. Nov. 176).

Rem. Il est assez rare que dans ces cas-là on ajoute après coup le pronom tonique (cf. § 28, 2°): *Când vă văd așa pe toți, pe voi* (Goga. Domnul Notar 61).

47. Si la combinaison en question est régie par une pré-

position, l'emploi du pronom tonique est naturellement de rigueur:

am angajat o trăsură încăpătoare pentru noi trei (Gane. Păc. 184). *aşa dar pentru noi amîndoi împărăția iadului, pentru d. Gregoriță împărăția cerului* (Hogaş. V. R. XXI. 186). *nici unul dintre noi toți* (Slav. I. 135). *Fraților, ascultați-mă pe mine, că va fi bine de noi toți* (Isp. 304). Cf.: *N'a biruit în mine (o: răul) ++ deşi a fost în noi în toți* (Agârb. Ceas. 102).

Toutefois le pronom peut être omis, si le sens de la phrase reste suffisamment clair:

Iera cea dintîi dragoste la amândoi »pour nous deux (Puşc. Juv. 17). *să ne punem pe prisma casei la soare, privind eu la Ana, Ana la mine, amândoi la copilăş, iară D-ta la tustrei* (Slav. II. 46). *ăl care o sări pârjolu ăsta, ăla e mai viteaz din trei* (Rădulescu-Codin. Ingerul Românilui 320).

48. Les pronoms personnels peuvent enfin se combiner avec le pronom d'identité *însuşi* (*însăşi*), *însuşi* (*însăşi*), etc.¹

Nu sunt dispus de loc să-mi mînez eu însuşi fericirea deabia închegată (Rebr. Cadrilul 91). *Tu însuşi ziceai să mi fie frică* (Slav. II. 69). *Ingrato! nu mi-ai scris chiar tu însuşi în original?* (Car. I. 48).

Mais *însuşi* peut aussi se rapporter au sujet pronominal sans que celui-ci soit exprimé:

¹ Dans la langue familière et populaire on emploie de plus en plus *singur* dans le même sens: *De ce l'am chemat? Eu singură nu ştiu* (Chir. Răs. 177). *Dar ele nu erau sfinte, ele singure spuneau că-s nişte biele păcătoase* (Sad. V. R. III. 166). *El singur nu şi-ar fi putut da seamă, dacă a grăit aceste cuvinte din amărteiuine ori ++* (Slav. II. 55). *Vedem ceva, dar noi singuri nu ştim ce e* (Gane. Păc. 149). *Care e femeia aşa de nebună să-şi sluŃiască, ea singură, faţă?* (Caz. Intre 137). *Doar el singur, câteodată, lăsa să se priceapă unele lucruri* (Sad. Crâşma 5). *femeilor tinere, care nu citeau pe atunci cărŃi, şi prin urmare trebuiau să-şi nascocescă, ele singure, poveştile de dragoste, li se arătau ++* (Dumb. Haid. 90).

Nu s'a mulțumit pe atât, și însuși s'a dus la biserică (Isp. 330). Nu ți-am spus-o niciodată, dar puteai s'o vezi însă-ți (Slav. I. 205). A scris însuși corespondențe la gazete (Agârb. Chip. 147). Cu mult mai adânc, decât își mărturisea însuși ++ îl atinsese moartea Ilenei (Dumb. Haid. 275). Bucatele le făcea însuși cu mâna ei și le gătea bine (Isp. Sfătos 282).

Les exemples suivants montrent *însuși* ajouté à un pronom régime:

Mă chinuesc pe mine însămi, dragul meu (Rebr. Cadri-lul 173). mistuită de dorul de a se destăinui ei înseși (B.-V. Int. 50). ca și cum și-ar fi vorbit ei însă-și (Chir. Răs. 57). ce mare și ce neînsemnată îmi pare mie însă-mi în aceeași clipă! (Agârb. Chip. 133). Și i se părea lui însuși ca o fărâmătură (Gorun. Lume 58). nu vom putea ști ++ ce-i în noi înșine (Agârb. Ceas. 21). V'ați ascultat vre-odată, în împărăția tăcerii, pe voi înși-vă? (ibid. 25). El ne redă pe noi nouă înșine (Delavrancea, préf. à Lung. Zile 205). Cum se explică mediocra idee ce și-o fac femeile de ele însele? (V. R. XVII. 361). De Saussure se pune cu sine însuși în contradicere (Procopovici. Dacor. IV. 14). Ei nu făceau omor decât foarte rar, și numai atunci, când erau siliți să-l facă spre a se scăpa pe sine înșiși (Dumb. Haid. 125).

Comme le montrent les exemples, *însuși* suit toujours le pronom. La place du pronom derrière *însuși* semble très rare; en voici un exemple:

În fața mea două femei ușoare refugiate și ele, îmbrăcate destul de bine, »ușor« însă, ca însăși ele (Ardeleanu 4).

49. Un substantif sujet peut être mis en relief par le pronom d'identité mis après le verbe: *Când am făcut soco-*

teala timpului, Negruzzi a recunoscut însuși că m'a nedreptat (Gane. Păc. 234). *Elena iese însăși* (B.-V. Lumea 123). Dans ce cas, on peut aussi ajouter le pronom personnel: *Ana luă ea însăși copilul* (Slav. II. 61). De même avec un pronom relatif sujet: *un om care se știe el însuși în vină* (Gorun. Lume 87).

Însuși peut aussi suivre immédiatement le substantif: *Cervenco însuși spunea sus și tare că ++* (Rebr. Păd. 51). *Chir Lambie însuși ++ sta la cârmă* (Chir. Grăn. 115). Ici encore on peut intercaler le pronom: *Tase Clipici el însuși se bucură, mai cu seamă* (Gorun. Nu te... 43). *Era lucru hotărît, o spunea d-l Costică el însuși* (Slav. I. 265). De même avec un substantif attribut: *par'că eră all om, par'că era Lică el însuși* (Slav. II. 82).

VII. Les pronoms personnels et réfléchis avec une valeur possessive.

50. En roumain comme en français, le pronom datif dépendant du verbe prend dans certains cas la fonction du possessif:

Odată a jefuit pe două biete fete bătrâne de Sas, le-a tăiat piepturile, le a scos unghiile cu cleștele, le a ars pielea (Lung. Zile 40). *Cine i-a mâncat nasul?* (Sad. Crâșma 20). *Eu îi luai mâinele și i le sărutai* (B.-V. Lumea 254). *Ca de o viață trăită își aducea aminte de planurile ce îi treceau odinioară prin capul* (Vlah. Dan).

Mais en roumain cet emploi du datif a pris une très large extension:

Domnule locotenent, vă găsesc ironia cam... deplasată (Vlah. Dan 54). *Nu mai pot să-mi spun numele* (Dumb. Haid. 154). *Ii citesc noul volum, o ediție complectată a*

volumului dela 1903 (Chendi. Impr. 172). *spune Ursului că i-i urâtă casa, dar că i-i femeia frumoasă, nu-i spune* (Sad. Dur. 7). *Eu îmi inspectai revolverul care avea șase gloanțe* (Bart. V. R. XIX. 197). *Eu nu pot să-mi fac de cât datoria* (Caz. Intre 115). *Bivolaru văzu repede primejdea în care-i era fata* (Sandu. Urma 120). *Își știau băiatul silitor* (Agârb. Ceas. 90). *Cumătra Anica își petrecu viața vânzându-și în oraș ouăle, găinile și verdețurile* (Sad. Dur. 137). *porni cu logodnica lui, gândul fiindu-i să meargă a-și mai vedea părinții* (Isp. 363). *vocala o își păstră elementul nazal* (Cap. El. slav. 38). *Ridică-ți capul din pământ, jupâneasă!* (Caraivan. Sez. 11). *Du-te, Doamne, scapă-ți viața și lasă-ne pe noi!* (Sad. Șoimii 8). *Uite, sărută-mi mâna și fii cuminte* (Rebr. Cadrilul 86). Les exemples suivants montrent le substantif accompagné de l'article indéfini: *Parcă mi-a murit un frate* (B.-V. Int. 49). *Dan nu-și avea un volum. Poeziile lui și câteva nuvele erau publicate prin reviste* (Vlah. Dan 117). *De câte ori citești că un prietin sau o prietină bună îți s'a logodit* (Chendi. Impr. 39).

Régi par une préposition, le substantif auquel se rapporte le pronom datif reste sans article:

Și câte lucruri, neînțelese bine pe atunci, i se deslușeau acum în minte (Vlah. Dan 18). *Am pierdut pe Dumnezeu — îi fulgeră prin minte* (Rebr. Păd. 37). *Când tocmai să suflu în lampă, cineva îmi bătu în ușă* (Caz. Intre 117) (mais naturellement: *îi păru că o mână de plumb i se lăsa pe umărul stîng* (Sandu. Urma 30)).

Le substantif peut aussi être attribut (sans article): *dacă vrei să-ți fii prietină, eu te voi călăuzi* (Isp. Sfătos 28). *Oricare Telegușan îi era prietin* (Agârb. V. R. XVII. 5). *mi-ai fost elev, dar mi-e rușine că mi-ai fost* (Rebr.

Ion. I. 177). *Nepot mi-era și mortul, nepot mi-e și asta* (B.-V. Int. 138). *Și s'a dus sărmana după acest om care putea să-i fie bunic* (Vlah. Dan. 20). *nu ne mai erai fiică, ci stăpână* (Slav. II. 20). *I rușine că ți-e soție* (Agârb. V. R. XIX. 380). *Știi, Dinule, că-s bătrână! Pot să-ți fiu mamă!* (Teod. Ul. 45).

L'emploi du pronom datif a lieu même dans le cas où une proposition verbale est intercalée entre le substantif auquel se rapporte le datif et le reste de la phrase (cf. § 11 in fine):

Pâinea știți să mi-o mâncați (Car. I. 57). *apoi buza de din jos începu să-i tremure* (Slav. I. 202).

A comparer aussi des cas comme: *toate bune, moș Năstase, da' luleaua unde ți-e?* (Lung. Zile 77).

Dans tous les exemples cités le datif représente une personne, mais il en est de même pour les choses:

Acolo soarele-și cernea lumina printr'o rețea de viță sălbatică (Sad. V. R. XVI. 19). *Fiecare bob de grâu își are soarta lui* (Vlah. Gura 193). *Toate lucrurile își au un cântec. Iacă și ploaia își are cântecul său* (Agârb. Ceas. 35). — *zmulse două doniți cu apă ++ și le aruncă conținutul peste para focului* (Chir. Răs. 70). *Desfăcui scrisoarea ++ și nerăbdător, îi celii conținutul* (Patrașcanu. Cand. 177). *nici un pom nu mai era verde. Le căzuse frunza, și crăcile, și rămurelele* (Isp. 92).

51. Quand la phrase renferme deux substantifs qui se rapportent à deux personnes différentes et que ces rapports pourraient s'exprimer à l'aide de pronoms datifs, on n'en met jamais qu'un seul¹, s'il ressort du contexte auquel des deux substantifs se rapporte le pronom:

îmi punea labele pe piept (Gane. Păc. 58). *Ivanciu,*

¹ Pour deux datifs devant le verbe v. § 4.

roști ea, muzical, punându-i mâna pe umăr (Sad. Pov. 206). *Dar Amza își înțeșta pumnul pe genunchi* (Dumb. Haid. 154).

On voit bien qu'ici le datif se rapporte au complément prépositionnel, mais si la phrase pouvait prêter à l'ambiguïté, il faut ajouter un pronom possessif:

(câinele) își culcă pe genuchii lui capul (Rebr. Ion I. 92).

își înfipse mâna în părul ei și ++ o trânti jos (ibid. 227).

Si les deux substantifs se rapportent à la même personne, on se sert d'un seul pronom datif:

lăcrimile-i curgeau pîrău pe obraz (Sad. Pov. 14). *Fața i se întunecase de tot și ochii îi licăreau în cap* (Sandu. Urma 28). *Își plecă în piept capul și oftă* (Sad. V. R. XVI. 13). *Își opri calul ++ și zise resfirându-și cu degetele barba mare* (Sad. Șoimii 18). *își duc cismele în mână până la biserică* (Slav. II. 46). *Dușu își luă inima în dinți* (ibid. 223).

Rem. Le pronom atone datif peut aussi dans les cas où il marque la possession être renforcé par le pronom tonique correspondant: *Ea tot venea și-l aștepta, lui cine știe pe unde-i sticleau ochii* (Sad. Oam. 111). *o crimă micuță care-ți strivește ție sufletul* (Rebr. Păd. 75). *Cum îmi frige ea mie inima!* (Sad. Crâșma 130). *Ba zi că e o femeie nebună, care mi-a stricat mintea și mie* (Car. II. 142).

52. Quand le substantif auquel se rapporte le pronom datif précède le verbe, le pronom se trouvera souvent immédiatement après le substantif:

părul mi se ridică măciucă în vârful capului (Gane. Păc. 14). *Atunci puterile-i crescură de-odată* (Agârb. V. R. XXII. 65). *acesta avea cinci copii, nevasta-i murise* (Vlah. Dan 69). *Ce-i e scris omului, în frunte-i e pus* (Creangă 215).

Patul îi era înconjurat de doctori (Rebr. Păd. 110). *și i se părea că ochii i-ar fi roși de plâns* (Caraivan. Șez. 6). *Părinții i-au murit încă de pe când eră flăcăuandru* (Sad. Dur. 5). *și limba 'mi era legată* (Agârb. Ceas. 7). *este mare proprietar în județ, deși moșiile îi sunt încărcate de ipotecă* (Patrașcanu. Tim. 44). *Fruntea i se înseninase* (Caz. Intre 115).

A cause du sens possessif du pronom datif, on le prend facilement comme un pronom possessif mis après le substantif au lieu d'un datif lié au verbe, d'où suit qu'il peut être employé comme tel sans être suivi d'un verbe :

Din parte-mi, eu nu prea cred ++ (Pușc. Dacor. IV. 1345). *buturile au putrezit, a crescut earbă 'n locu-le* (Lung. Ins. 9). *Nu-i chip să se hodinească oamenii din pricină-ți* (Sad. Dur. 132). *Mai cili odată și rupse scrisoarea, aruncând în mersu-i bucățică cu bucățică* (Vlah. Dan 77). *mira-v'ați de frumusețe-vă* (Creangă 227). On notera la forme sans article du substantif (v. p. 73).

Si le substantif est suivi ou précédé d'un adjectif, le pronom datif »possessif« se place entre le substantif et l'adjectif tout comme les possessifs ordinaires :

cea dintâiu rază de soare care a patruns în odăița-mi înghețată (Sad. V. R. III. 175). *i-e frică să rămâie singur cu gândurile-i proprii* (Rebr. Păd. 28). *privirea-i visătoare* (Caz. Intre 115). *cu turnurile-i neclintite pe cer* (Sad. Oam. 15). *Soarele mângâia, cu razele-i călduțe de seară, lumea* (Lung. Sfârș. 142). *iubirea-i fierbinte de natură* (Patrașcanu. Tim. 228). *amenința ++ să dezerteze dela postu-i de control și de încredere* (Gorun. Lume 92). *bătând pietrișul cu cârja-i de corn* (Sad. Dur. 139). — *surîsul grațios cu care ea-i întinse aristocratica-i mână* (Hogaș. V. R. XVII. 208). *Pământul, biruit de drăgălașa-i îmbrățișare,*

își deschide sânul (Lung. Zile 5). *N'am voie să spun tare, iubitu-ți nume sfânt!* (Patrașcanu. Cand. 134). *ascunzându-și propriile-i dureri* (Vlah. Gura 277).

Très souvent la signification possessive est pour ainsi dire renforcée par l'emploi simultané d'un pronom possessif mis après le substantif:

Iubește-ți Neamul tău mai presus de orice (Vlah. Gura 280). *taina ce le unește sufletele lor păcătoase* (Agârb. (V. R. XVII. 9). *pentru a le cunoaște adevăratul lor spirit* (Haneș. Ist. lit. rom. 237). *Să le rămîne de cap ++ răspunde el la întrebarea, pe care mi-o vede în ochii mei* (V. R. XIX. 112). *Toate lucrurile își au locul lor* (Isp. Sfătos 283). *Pintea, galant, își oferî brișca lui spre a merge cu toții împreună* (Rebr. Ion. I. 154). *Vezi-ți de treaba dumitale* (Caz. Intre 42). Cf. § 28, 2°.

Rem. Notons aussi l'emploi régulier comme pronom possessif de la forme tonique de la troisième personne du singulier avec le sens de *ejus* et *suus*: *a fost în vremea lui hoț vestit* (Sad. Oam. 24). *Ce vânt rău l'a adus pe Baltag în casa ei?* (Sandu. Urma 29). *din grădinele și livezile ei veșnic verzi* (Caraivan. Sez. 5). *Privirea lui se oprise asupra spânzurătoarei* (Rebr. Păd. 13). — *privindu-l cu ochii ei mari* (Sad. Șoimii 98). *privirea ei zâmbitoare ucidea orice putere de împotrivire* (B.-V. Lumea 9). *Prima lui pornire fu să-și tragă un pumn în cap* (Patrașcanu. Tim. 128). *Spre marea lui dezamăgire și spre nu mai puțin sincera-i părere de rău, nu izbutise* (Chir. Răs. 55).

L'emploi de *dânsului* semble très rare; en voici un exemple: *se mira toată lumea de silința și învățătura dânsului* (Isp. 114).

53. Ici il faut aussi mentionner l'emploi du pronom

atone du datif régi par un adverbe de lieu composé, p. ex. *înainte-mi*, *asupră-mi*, *îndărătu-mi*, *încontră-mi* et dans la langue vieillie *dinafară-mi* et *înapoiă-mi*. La raison en est qu'à côté de constructions où l'adverbe se trouve séparé du datif placé près du verbe, comme p. ex.:

mi-a pus un puiu fript dinnainte (Sad. Pov. 140). *de odată i se arată dinainte o zână* (Isp. 349). *Îfi trec multe pe dinainte* (Chendi. Impr. 39). *îndată li-s'au încuiat poarta îndărăpt* (Sbiera. Pov. 148),

on a aussi des constructions où la locution adverbiale se compose d'un substantif régi par une préposition (et par conséquent sans article défini, cf. p. 73):

Îmi sta în față nesfârșitul (Agârb. Ceas. 58). *i se păru că băncile și judecătorii i se învârtesc în juru-i* (Chir. Răs. 57). *Toate planurile i-au eșit dimpotrivă* (Popescu. V. R. XXII. 244). *Nu-mi sta nimeni împotriva* (Sad. Oam. 22).

Or, comme dans ces cas le datif atone peut se mettre derrière la locution adverbiale (v. plus haut p. 76):

capul domnului Ilie, care cu un sfert de ceas înainte fusese în față-i (Ardeleanu 83). *Cinstea cu cei din juru-i* (Sad. Oam. 39). *Covoarele vechi, discrete, dimprejuru-ți* (Galaction. V. R. XXIII. 367). *In urmă-le aleargă însă dupăind un băețandru* (Lung. Zile 64). *iar în urmă-ne mănăstirea se zugrăvea cu contururi* (Sad. Oam. 27). *viața întreagă a urât religia și a luptat împotriva-i cu cea din urmă 'ndărjire* (Lung. Sfârș. 10),

le pronom datif obtient par analogie cette même place aussi avec le vrai adverbe, d'autant plus que cette place serait aussi possible, si l'adverbe commençait la phrase (*înainte-i stătu un inger*):

Și astfel, bătându-se cu socotelele, călărețul se trezi înainte-i

(Car. Nov. 43). *toate acestea ++ se înseriau nainte-mi, pe strălucitorul alb de afară* (Galaction. V. R. XXIII. 367). *acum în necunoscutul dinnaite-i, pe care nu-l poate pătrunde, așteaptă poate ghioaga sau toporul* (Sad. Dur. 98). *Pădurea era aproape, cerul albastru umed se boltea deasupra-ne* (Sad. Oam. 129). *bunicul meu a năvălit asupra-mi* (Pop. Ce pățește 42). *așteptă acum ++ să cadă lovitura asupra-i* (Gorun. Lume 15). *n'am nici un gând rău asupra-ți* (Isp. 55).

Rem. L'analogie avec les locutions adverbiales composées d'une préposition et d'un substantif va encore plus loin. A côté de *în față-mi* on a aussi *în fața mea* (comme *în fața omului*), de même *în jurul meu* à côté de *în juru-mi*, *în urma mea* à côté de *în urmă-mi*, etc., ce qui amène aussi *înaintea mea* (et *înaintea omului*) à côté de *înainte-mi*¹, *asupra mea* à côté de *asupra-mi*, de plus *îndărătul meu*, *înăuntrul meu* et, dans la langue vieillie, *dinafara mea* (maintenant *din afară de mine*), *înapoia mea* (remplacé par *îndărătul meu*). On voit ainsi que la préposition qui s'est développée d'un adverbe, est devenu un substantif avec l'article défini, du féminin si la désinence en est une voyelle, du masculin si l'adverbe se termine par une consonne: *înaintea mea*, *asupra mea*, mais *îndărătul meu*.

En voici quelques exemples tirés de la littérature moderne: *Secera morții scânteia în fața lor și ei n'au clipit din ochi* (Rebr. Păd. 66). *Duc mâna la frunte, mă uit în jurul meu* (Pop. Ruga 75). *picura sângele dără în urma ei* (Caraivan. Sez. 20). *iar oamenii să n'aibă ce cârți împotriva ta!* (ibid. 10). — *Românul*

¹ Et *înainte de mine*, *asupra de mine*, etc.

căzu asupra lui greu, apoi se ridică (Sad. Oam. 152). *când a trecut pe deasupra mea* (Agârb. Ceas. 7). *stela ca un stâlp de piatră înaintea ei* (Slav. II. 52). *La vr'o douăzeci de pași, îndărătul lor veneau Doamna Lambrino* (Vlah. Dan 61).

VIII. Place des pronoms personnels et réfléchis.

54. Les pronoms atones se placent, comme en français, ou immédiatement¹ devant le verbe (derrière la négation *nu* et la prép. *a* de l'infinitif), ce qui est l'usage ordinaire, ou immédiatement après le verbe, mais les cas où on emploie les pronoms en postposition sont en roumain plus nombreux qu'en français. S'il y a deux pronoms régimes, le datif précède toujours l'accusatif.²

Ex.: *ea nu se va închina nimăruî* (Isp. Sfătos 160). *Dacă nu m'oiu duce la călugărie* (Sad. Șoimii 103). *să-mi satisfac dorul de a le vedea de aproape* (Gane. Păc. 163). *Tu crezi că a te duce e tot așa de ușor cum spui din gură* (Caraivan. Șez. 18). *Dela dumneata ni se trag toate relele* (Agârb. Chip. 58). *atenția și interesul pe care ni-l arată un nou cunoscut* (Vlah. Dan 50). *'ți-aduci aminte + + când mi te ai jurat pe părul tau?* (Creangă 127). *Eu n'aș fi culezat odată cu capul să ți-o spui* (Isp. Sfătos 283). *Nu li se cere de nicăiri nimic* (ibid. 135).

Toutefois le pronom régime féminin et neutre *o* se met presque toujours derrière l'infinitif et le participe d'un temps composé³:

¹ Abstraction faite d'un cas mentionné plus bas § 56.

² Pour la place de deux pronoms datifs v. plus haut § 4.

³ C'est seulement en daco-roumain que se trouve cette particularité de placer le pronom *o* après un temps composé, et il n'est pas facile d'en voir la raison. On pourrait cependant penser à ce fait que la forme

dacă n'ești duce-o bině, să-mi radeți mie mustața! (Sad. Șoimii 52). *Eu mi-aș pune capul pe tăietor că Docă mi-a făcut-o* (Sandu. Urma 107). *Chiar să vrei să mi-o dai, că nu ți-aș lua-o* (Vlah. Dan 218). *De aceea n'ai avut-o și nici nu vei avea-o nici-odată* (Rebr. Cadrilul 79). *Dar le-am spus-o și eu pe deantregul* (Cocă. V. R. X. 27).

Notons comme exception l'exemple suivant:

În ascunzătoarea ce este în colț la dreapta și pe care tu n'ai știut-o, este o uscioară pe care o vei descoperi căutând-o cu una din aceste luminări (Isp. 163).

C'est sans doute pour varier que le deuxième *o* est mis ici devant le verbe. Cf. aussi:

da cine a ști-o ș-o va spune la anu, la luna, la săptămâna (Șez. I. 179).

55. Si le pronom est le complément d'un infinitif régi par *a putea*, et quelquefois par *a ști*, à un temps non-composé, le pronom se met devant toute l'expression verbale.¹ Ceci se fonde sur cette particularité que l'infinitif régi par ces verbes se passe de la préposition *a*, de sorte qu'ils sont à peu près conçus comme des verbes auxiliaires:

De șase luni pentr' o iscălitură nu l'am putut limpezi

va (3 sg. prés. de *a vrea* comme verbe auxiliaire), qui s'emploie pour former le futur, a très souvent pris la forme *o*. C'est ainsi peut-être pour éviter l'emploi de deux *o* l'un après l'autre qu'on a mis le pronom derrière le futur et par analogie aussi derrière le parfait, d'autant plus que dans plusieurs dialectes daco-roumains *a* (3 sing. prés. de *a avea*) se prononce lui aussi comme *o*. Toutefois, comme nous ne possédons pas de matériaux suffisants pour examiner cette question, nous ne faisons qu'émettre cette hypothèse.

¹ Signalons en istro-roumain cette même place d'un pronom régime d'un infinitif régi par un verbe marquant le mouvement: *o zi se domisle de se fățe și zife, ke-l mēre vedē o: într'o zi își aduce aminte de tatăl său și zice că merge să-l vadă* (Pușc. St. istror. 4). *io t-am samo vedē verit o: acum am venit să te vād* (ibid. 32).

(Goga. Domnul Notar 13). *Nici nu-ți poți închipui cât am suferit în aceste șase luni* (Rebr. Cadrilul 103). *tot răspunsul ce i-l putu da* (Agârb. V. R. XVII. 10). *și nu știu, dacă te voi mai putea apucă vreodată așa la strâmtoare, cum te țin acum* (Slav. II. 69). *Ce vorbești, frate? de unde se poate ști?* (Sad. Oam. 183). — *el le știa rosti astfel* (Pușc. Juv. 83).¹

Si toutefois le régime de l'infinifitif est *o* (féminin ou neutre) et le temps de *a putea* un temps composé, la place de *o* est entre la forme de *a putea* et l'infinifitif (comme c'est aussi quelquefois le cas après *a ști*):

Sima i-a dat o frântură, dar calul n'a putut-o mânca, de caldă ce era (Sandu. Urma 17). *Da, e tocmai cum ați putut-o bănuî* (B.-V. Lumea 183). *și noi n'am putut-o scăpa pe dânsa!* (Sad. Șoimii 25). *Nici asta n'ași putea-o spune* (Agârb. XVI 350). *se gândea cum ar putea-o așeza și pe ea în cadrul vieții lui noui* (Rebr. Ion I. 268). — Cf. aussi: *Ne mai putând-o suferi, își luă inima în dinți* (Rebr. Ion I. 277; v. plus bas § 58. 2°), mais naturellement: *aceasta n'o puteau uita frații lui Ion Voda* (Săd. Șoimii 11).

L'exemple suivant montre l'infinifitif régi par *a ști*:

Împărăția durerii, dacă va ști-o prețui deplin + + (Agârb. Ceas. 23).

56. A la différence de l'usage français, un pronom atone peut être séparé de son verbe par les adverbes *și, cam, mai, tot, prea*:

nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică (Isp. 20). *Îndată se și gătiră de apărare* (ibid. 89). *Și cum o cam încure eu așa cu vorba, îi și trăznește prin*

¹ L'emploi de l'infinifitif sans *a* après *a ști* se trouve très fréquemment dans la poésie populaire de Transylvanie.

cap ++ (Gorun. Nu te... 7). a aflat că mortul nu trăia tocmai bine cu soția, că o cam bătea (Lung. Sfârș. 116). Ei nu mă mai iubesc (Caraivan. Șez. 7). Nu mi mai scrie pe adresa cutare (B.-V. Lumea 104). Mai ales că fetița mă tot întreba (Gorun. Lume 21). căci ori câtă vată vârà în vâgăunele urechilor sale, el tot auzea (Pop. Ce pățește 51). îl găsi că nu se prea deosibește de fi de domni și de împărați (Isp. 267). numai la treaba nu ne prea punem cu toți nebușii (Creangă 234). — mă mai și îngrijeam, ca omul tânăr (Pop. Ruga 76).

57. Le pronom atone en postposition. La place du pronom atone est derrière le verbe :

1°. Quand il est le régime d'un impératif affirmatif:¹

Mai bine ajută-mă, fie-ți milă de situația mea cumplită (Rebr. Cadrilul 149). na-ți carul și dă-mi-o (o: capra) (Creangă 130). Ia, spuneți-ne vre-o snoavă (Sandu. Urma 210). Închină-i-te (o: literaturii) cu tot sufletul tău, dacă în adevăr ți-e dragă (Vlah. Gura 82). Bine, Domnule Razi, trimite-mi-o (Vlah. Dan 81). Ajungă-ți de șagă (Morariu. Dela noi 23). ia mai bine păziți-vă gura (Creangă 148). vezi-ți tu de canțileria ta (Gorun. Nu te... 49).

Il va sans dire qu'un datif tonique doit suivre l'accusatif: *Încrede-te lui, cum te ai încrezut în mine (Isp. 33); cf. § 29.*

La place du pronom atone est la même après une interjection :

na-ți aripa asta (Creangă 225). Și iat-o atunci furi-

¹ Notons l'intercalation curieuse que présente cet exemple: *Scoteți gâsca de sub pat și face-vă-ți meșteșugul o: faceți-vă meșteșugul (Isp. 406).* Faut-il voir ici une imitation de l'albanais, où la désinence de l'impératif du pluriel peut, en certains cas, être séparée de la racine du verbe par un pronom régime (v. H. Pedersen, Alb. Texte p. 14 et G. Meyer, Alb. Gram. § 109)?

șându-se afară din curte (Gorun, Lume 28). *iacătă-o* (ø: curtea boereasca), *se zărește colo în fund, după cula de deal* (Sad. Șoimii 36). *iat-o fetișoara sosită la robul cel din închisoare* (Morariu, Dela noi 112).

Notons l'emploi curieux d'un pronom nominatif ajouté par *și* à un pronom accusatif régime de *iată*: *Eată-mă și eu, răspunse ucenicul* (Isp. 159). *Iată-ne aci și noi, iată-ne aci* (ibid. 369).

Tandis qu'en français moderne un impératif affirmatif est toujours suivi de son régime pronominal, quelle qu'en soit la place dans la phrase, cet effet de l'analogie ne s'est pas encore accompli en roumain, en tant qu'un impératif qui ne commence pas la phrase est souvent précédé de son ou ses régimes. Comme cependant un impératif, suivant son caractère catégorique, ouvre presque toujours la phrase, il va sans dire que le plus souvent il s'agit de cas où un impératif est coordonné à un autre¹ qui, lui, commence la phrase:

Părinți sfinți, rugați pe Dumnezeu și mă ertați (Sad. Oam. 9). *boii tăi sânt mari și frumoși; ie-i și-i du la iarmaroc* (Creangă 129). *sărută-mă încă odată și du-te și tu de te culcă* (Car. I. 45). *Ia, fine, de ici, un păhărel, de te mai desmorțește* (Sad. Crâsma 57). *vino mâine de-mi citește* (Vlah. Dan 115). *Caută, părinte, de te liniștește* (Patrașcanu. Tim. 37). *Caută de te îngrasă, Sonia* (Teod. Ul. 144). *Du-te de-ți alege petecul ce-ți va plăcea, ș'apucă-te numai de cât să-ți faci un bordeiu* (Isp. 196). *Du-te, Sanis, și-ți logodește fata . . . și silește-o să urmeze legea Dumnezeului nostru!* (Sad. Nuv. și schițe 170). *vino de mă lipește și mă șterge de cenușe* (Isp. 383).

¹ Ou à un subjonctif hortatif: *fie-ți milă de mine și mă îngrijește* (Creangă 159).

Mais ce qui est l'essentiel, c'est que l'impératif soit précédé d'un ou de plusieurs mots, p. ex.:

Ian te uită la mine (Chir. Răs. 222). *haide mă leagănă* (Morariu. Dela noi 14). *pe urmă mă du în zămnic, de mă înfundează într' un butoiu* (Căraivan. Şez. 132). *Nu! ori te ouă ori du-te dela casa mea, ca să nu mai stric mâncare degăaba* (Creangă 140).

Quand la phrase est négative, la place du pronom est comme en français devant le verbe:

Vă rog . . . nu vă supărați (Patraşcanu. Cand. 134). *Nu vă mai certați, oameni buni, ce D-zeu!* (Rebr. Cădrilul 121). *nu mă omorâți!* (B.-V. Lumea 130). *Asta știu, asta spui; dar fie-vă milă, domnişorilor, nu vă faceți păcat cu el* (B.-V. Int. 140).

58. Ce n'est pas seulement avec l'impératif que le roumain s'accorde avec l'ancien roman quant à la place du pronom atone. L'ancien ordre des mots se trouve de plus:

2°. Si le pronom est régime d'un participe présent:

Am crezut că, tăinuind-o, voi scăpa de ea (Rebr. Păd. 65). *eu mi am trecut o bună parte din tinerețe luând fel de fel hotărâri și ne urmîndu-le* (Sandu. Urma 239). *doamna Balș îi netezi fruntea și tâmplele, răcorindu-i-le* (Teod. Ul. 101). *Și făcându-i-se milă de această nenorocită și struncinată ființă ++* (Creangă 153). *nici că se uită la dânsul, carele îi tot bătea capul, arătându-i-se ei sub deosebire chipuri* (Isp. Sfătos).

3°. Dans des propositions principales dont le verbe est au conditionnel avec la valeur d'un optatif, le complément direct se met entre l'infinitif et le verbe auxiliaire:

nu-mi pot da samă, de ce vă mirați așa, mira-v'ați de . . . frumusețe-vă! (Creangă 227). *P'ăi mai frumoși i-au luat, boierule, lua-le-ar Dumnezeu mințile!* (Sandu. Urma

105). *Urlă târgul de ropotul alegerilor, și dumneata stai de silabisit hrisoave, arde-le-ar focul!* (B.-V. Lumea 166). — *perî-le-ar sămânța să le piară* (Gorun. Nu te . . . 44). *Turbinca, mânca-o-ar focul s'o mănânce, zicea moartea* (Creanga 192). *Trăsni-te-ar și te-ar deluna!* (Sad. Crâșma 8). Ce dernier exemple est à comparer à ceux avec deux impératifs mentionnés plus haut § 57.

Dans ce dernier type de phrases optatives on emploie aussi, au lieu du conditionnel, le subjonctif sans *să* suivi de son régime:

Ard'-o focul s'o ardă! (Sad. Crâșma 130). *Nea, gălbază, nea, mânca-te ar capchia! Harăst, Stogomană! Cea, Dal-doroaie, mănânce-te rășfulgul să te mănânce!* (Morariu. Făt-Frumos II. 52). Le régime suit également le subjonctif employé sans *să* dans d'autres phrases optatives ou hortatives: *fie-ți milă de mine* (Creangă 159). *Acum lumineze-vă Dumnezeu, Boerule, si judecați după dreptate* (Isp. 197). *Plătească-ți cui i-ai zis și are bani, că eu nu plătesc* (Rebr. Ion I. 44). *Dacă poate să-l facă, facă-l* (Creangă 147). *Ucișă-l crucea!* (nom populaire du diable).

4°. Dans la langue populaire, cet ordre des mots: infinitif-pronom-auxiliaire, se trouve encore au futur (très fréquemment dans Ispirescu) et au parfait:

Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă capul reteza-ți-l-voi (Isp. 250). *și-i întrebă: bate-se-vor la câmp deschis, sau din ascunsurile pădurilor* (Isp. Sfătos 179). *Duce-mă-voi singur* (Isp. 283). *putea-se-va duce ori ba?* (Caraivan. Șez. 21). *Eu mă întreb neconținut: Entuziasma-se-va în deajuns cetățeanul? Suggestiona-se-va în deajuns cetățeanul?* (Ibrăileanu. V. R. XVII. 225). *Duce-m'oiu?* — *Bine, du-te* (Rădulescu-Codin. Ing. Rom. 319).

— *Gânditu-s'au el, nevasta și bătrâna, în fel și chip cum ar putea să crească mai ușor copiii* (Agârb. Chip. 60). *coroană de spini pe cap pusu-i-o* ($o = a$), *cu brîu de ciulini încinsu-l-o, în sus svîrlitu-l-o, trei râni făcutu-i-o, trei păhare de sînge cursu-i-o, cîinii păgînii de mare bucurie băutu-l-o* (Șez. I. 177). *Da' ursu vîzutu-l-ai?* (Lung. Zile 122). *Acum e de ajuns, înțelesu-m'ai?* (Agârb. V. R. XVII. 7). *Făcutu-l'ai să fugă?* (Agârb. V. R. IV. 29). *Dintr' atîția români gânditu-s'a vre-unul la mine?* (Rebr. Ion II. 106). On voit qu'il s'agit très souvent de phrases interrogatives.

5°. Quelquefois on trouve aussi le régime pronominal mis après le verbe;

a. avec *a părea*, dans l'expression *pare-mi-se* ou *pare-se*: *și pare-mi-se că am plîns puțin* (Iosif. Făt-Frumos I. 135). *așa că pare-mi-se că am adormit și eu* (Gane. Păc. 174). *Se zice că ai fugit cu un sub-prefect, care, pare-mi-se, a fost permutat dela noi* (Sad. V. R. XVI. 7). *și peste astea, pare-mi-se, șase călători* (Isp. Sfătos 137). — *Pare-se însă că ++* (Sad. V. R. XVI. 8). *Acastă însciințare de sigur c'a fost scrisă de Cantemir ++ când pare-se că presimția desnodămîntul fatal* (Tocilescu. Hron. Cant. pref. xx).

b. après la première personne du présent de *a ruga*: *Rogu-vă să mă găsduiți* (Isp. 405). *Rogu-te, mai îngăduiește-mă nițel* (Grigorie. Făt-Frumos I. 49). *Tată, rogu-te să mă învoești, că vreau să mă duc eu* (Caraivan. Șez. 19). *Domnule director general, scoate-mi-l, rogu-mă, pe Tase din inspecție* (Gorun. Nu te ... 48). *Doamne! Rogu-te să fiu îngăduit măcar trei zile* (Creangă 193). *dacă ești tu ++ Dumnezeu, cum zici, rogu-te blagoslovește-mi turbinca asta* (ibid. 184).

Signalons aussi le fait que le sujet atone se met souvent derrière un verbe déclaratif qui suit le discours direct:

Mănăstirea asta a fost loc de mari cumpene, zise el lin (Sad. Oam. 130); v. plus haut § 3.

59. Quelques remarques sur la place du pronom tonique.

Quant à la place du pronom tonique dans la phrase, il est tout à fait impossible d'en donner des règles précises, mais on peut cependant dire que les formes toniques, s'ils sont employées emphatiquement, sont très souvent mis en tête de la phrase conformément à l'usage de donner cette place au mot sur lequel on veut surtout insister, p. ex.:

eu, gazeta d-voastră o citeșc ca evanghelia, totdeauna (Car. II. 57). *pe el tăcerea îl apăsă și-l amăra* (Rebr. Păd. 114). *Nu știu cum sînt alții, dar pe mine, de cîte ori se 'ntîmplă să-mi pierd urmele prin țări streine, + + un glas lăuntric începe să mă mustre respicat* (Petra-Petrescu. V. R. III. 67); cf. § 28.

Quelquefois même le pronom tonique est mis en dehors de toute la construction, c'est à dire qu'il précède une conjonction, un pronom interrogatif (cf. § 27. 3°) et un pronom relatif qui commence la phrase dont le pronom en question est le sujet ou le régime:

Tu dacă mi-i răpune pe mine la nimica, n'o să-ți folosească (Caraivan. Șez. 34). *Pe mine, de ce m'au batjocorit și m'au huiduit?* (Gorun. Lumé 65). *ea de ce nici n'a vrut s' audă?* (Sad. Pov. 250). *le spune că lui, de ce va scutură mai tare de hârزاب, de ce să-i dea drumul mai afund* (Creangă 254). *Eu ceea ce am scris a fost așa pe apucate* (Gane. Păc. 252). *eară el, cea d'întăiu treabă ce făcu, fu de a da drumul din robie cumnaților*

săi (Isp. 179—80). Cf. la même mise en relief d'un substantif: *Părinților copilului nici că le trecea prin minte să oropsească pe cotoșmanul* (Isp. 318); voir en outre § 11 in fine.

Le pronom tonique, sujet ou régime, peut être placé devant une proposition principale à laquelle est subordonnée une autre proposition dont le pronom en question est le sujet ou le régime¹:

Tătuțule dragă, d-ta nu știu ce ai, de șezi așa supărat (Caraivan. Șez. 17). *fiind că tu cu iscusința ta, știu că ai s'o duci bine* (Isp. 55). *să mă duc să trezesc pe Ion, că el știu că n'are să se trezească singur* (Rebr. Ion I. 50).² *Nevasta mea ++ s'a sfârșit de dorul copiilor, și eu nu e departe până să mă duc să mă împreun cu dânsa* (Isp. 216). *Dumneata nu se poate să mă cunoști* (Agârb. Chip. 36). *Eu trebuie din vreme să știu ce fac* (Patrașcanu. Cand. 29). Pour les pronoms régimes v. plus haut § 28; ajoutons: *Pe mine cel de acum cred că nu mă cunoști* (Agârb. Chip. 36). *Mie, te rog să-mi răspunzi scurt* (B.-V. Int. 113). *Lui nu-mi vine să-i las în grijă agoniseala mea* (Sad. Oam. 220). Cf. le même emploi d'un substantif: *Liceul, l-a trimis să-l facă la Brașov* (Gorun. Lume 51).

¹ On notera qu'un pronom tonique qui de cette manière est mis en dehors de la construction, peut quelquefois — et surtout dans la langue parlée — être traduit en français par «quant à moi, etc.», le pronom emphatique étant employé moins pour mettre en relief un pronom atone (ou un sujet inexprimé) que simplement pour marquer d'avance la personne dont il est question dans ce qui suit: *Eu, știu, cu negustoria, măi mergi colô, mai du-te dincolo, mă rog, că omul cu daraveri, toată ziua trebuie să lipsesc deacasă* (Car. I. 13). *Eu cu gândul la datorie, ce-mi da în gând ideia?* (Car. II. 11). Cf. aussi plus haut l'exemple tiré d'Ispirescu 179—80.

² On notera la différence entre cette construction et celle-ci: *că îl știu că ++* mentionnée plus haut § 12, Rem.

Si deux pronoms toniques se trouvent à côté l'un de l'autre, le pronom sujet précède le pronom régime:

Corbule, corbule ++ adu-mi tu mie un cioc de apă (Isp. 250). *Aşa cum mă iubeşti tu pe mine, eu nu te pociu iubi* (Car. II. 144). *Da dacă nu-mi găceşte, îmi dă el mie o bucat' de franc* (Sad. Oam. 165).

A la différence du français, deux pronoms toniques (sujet et régime) peuvent se trouver ensemble dans une phrase sans verbe:

Mie, te rog să mi răspunzi scurt: el ți a spus dumitale întâiu cum erà portofelul ori dumneata lui? — Eu lui (B.-V. Int. 113). »Nu face nimica, nene Alecule.« *Auzi dumneata: Nene Alecule, el mie!!! Ptiu!* (B.-V. Lumea 268).

Notons pour finir la place du pronom tonique dans les exemples suivants:

Cum ți-ai închipuit tu, nenorocitul, că mi s'ar fi putut mie întâmpla așa ceva tocmai la Pingărați. (Hogaș. V. R. XXI 187). *Aşa-i era lui scris* (Sad. Pov. 247). *au furat zânele, s'au făcut nevăzuți cu dânsele și le au luat lor de neveste* (Isp. 252).

Addition au § 42.

Le même développement s'observe dans l'emploi de *lui* annonçant un nom propre ou un substantif qui n'a pas de forme — ou qui a une forme trop lourde — pour le génitif-datif. Mais dans ce cas on s'est habitué à considérer *lui* comme article prépositif.

ABRÉVIATIONS

- Agârb. = Agârbiceanu.
Chip. = Chipuri de ceară. București (Cartea Românească).
Ceas. = Ceasuri de seară. 2.éd. „ (do.).
Ardeleanu = Ardeleanu. Pe străzile Iașului. Buc. (Cartea Rom.).
Bass. = Bassarabescu. Vult. = Vulturii. 2.éd. Buc. (Cartea Rom.).
B.-V. = Brătescu-Voinești.
Lumea = In lumea dreptății. Buc. (Cartea Rom.).
Int. = Intuneric și lumină. Buc. (Cartea Rom.).
Cap. = Capidan.
El. slav. = Elementul slav în dialectul aromân. Buc. 1925
Car. = Caragiale.
I-II. = Teatru I-II. Buc. 1922 (Cartea Rom.).
Nov. = Novele și povești. 4.éd. Buc. (Cartea Rom.).
Carai van. Șez. = La șezătoare. 3.éd. Buc. (Cartea Rom.).
Caz. = Cazaban.
Intre = Intre frac și cojoc. Buc. 1922 (Cartea Rom.).
Chendi. Impr. = Impresii. Buc. 1924 (Cartea Rom.).
Chir. = Chirițescu.
Răs. = Răsaduri. Buc. 1914 (Minerva).
Grăn. = Grănicerul. Buc. 1913 (do.).
Cr. = Creangă. Opere complete. 6.éd. Buc. (Cartea Rom.).
Dumb. = Bucura Dumbrava.
Haid. = Haiducul. 6.éd. Buc. (Cartea Rom.).
Filimon. Ciocoi = Ciocoi vechi și noi. Buc. (Bibl. pentru toți).
Gane. Păc. = Păcate mărturisite. Iași. 1904.
Gorun.
Nu te... = Nu te supăra. Buc. (Cartea Rom.).
Lume = Lume necăjită. Buc. 1921. (do.)
Isp. = Ispirescu. Legende sau basmele Românilor. Buc. 1907 (Minerva).
Sfătos = Poveștile uncheașului sfătos. 3.éd. (Cartea Rom.).
Lung. = Lungianu.
Zile = Zile senine. 2.éd. Buc. (Cartea Rom.).
Ins. = Insăilări. 4.éd. Buc. 1924. (do.).
Sfârș. = Sfârșituri. Buc. 1922. (do.).

Pamf. = Pamfile.

Sărb. = Sărbătorile de vară la Români. Buc. 1910. (Din viața poporului român. XI. Acad. româna).

Patrașcanu.

Tim. = Timotheiu mucenicul. Buc. 1922. (Viața Rom.).

Cand. = Candidat fără noroc. Buc. 1922. (do.).

Pop. = Vasile Pop.

Ruga = Ruga unei mame. Buc. (Cartea Rom.).

Ce pățește = Ce pățește omul bun. Buc. (do.).

Pușc. = Pușcariu.

Juv. = Juvenilia. Brașov 1898.

Rebr. = Rebreanu.

Păd. = Pădurea spânzuraților. Buc. (Cartea Rom.).

Sad. = M. Sadoveanu.

Crășma = Crășma lui Moș Precu. Buc. 3.éd. (Alcalay)

Oam. = Oameni și locuri. Buc. (Cartea Rom.).

Pov. = Povestiri. Buc. 1904. (Minerva).

Dur. = Dureri innăbușite. Buc. 1925. (Cartea Rom.).

Nuv. și schițe I. Buc. 1922. (Casa scoalelor).

Sand u = Sandu-Aldea.

Urma = In urma plugului. Buc. 1905. (Minerva).

Slav. = Slavici.

Nuv. I—II = Nuvele I—II. Buc. (Cartea Rom.).

Teod. = Teodoreanu.

Ul. = Ulița capilăriei. Buc. (Cultură națională).

Vlah. = Vlahuță.

Gura = La gura sobei. Buc. 3.éd. (Cartea Rom.).

Goana = Din goana vieții. Buc. (do.).

Icoane = Icoane șterse. Buc. (Bibl. pentru toți).

Dacor. = Dacoromania I—IV.

V.-R. = Viața Romîneasca I—XXIV.

TABLE DES MATIÈRES

	Page
I. Remarques préliminaires	3
II. Emploi des pronoms atones	5
Sujet atone	5
Pronoms datifs	8
Répétition du pronom régime	9
Emploi neutre	9
<i>o</i> régime dit neutre dans les locutions du type <i>o lua la goană</i>	11
Absence du pronom neutre	14
" " " non-neutre	15
Emploi pléonastique du pronom atone	18
Reprise d'un substantif	18
" " régime neutre	21
Non-reprise obligatoire	23
Reprise du pronom interrogatif	24
" " " relatif	25
Emploi proleptique du pronom régime	29
Sujet indéterminé et ses formes régimes	32
III. Tutoiement	34
IV. Emploi des formes toniques	37
Emploi du pronom sujet	37
Emploi des formes régimes	45
Omission du pronom atone	46
Emploi obligatoire du pronom emphatique	48
V. Pronoms réfléchis	51
Emploi de <i>sine</i> comme régime d'une préposition	53
Formes emphatiques	56
Réciprocité	58
VI. Les pronoms personnels et réfléchis en combinaison avec d'autres pronoms et avec des noms	60

	Page
Un sujet substantif précédé du pronom personnel correspondant.....	60
Omission du pronom sujet de la 1 ^{re} et de la 2 ^e personne du pluriel devant un adjectif substantivé par un pronom démonstratif ou devant une proposition relative précédée d'un pronom démonstratif.....	65
Les pronoms personnels combinés avec des mots qui précisent le nombre des personnes représentées par le pronom en question.....	67
Les pronoms personnels combinés avec <i>insumi</i> , etc.	70
Substantif combiné avec <i>insuși</i> , etc.	71
VII. Les pronoms personnels et réfléchis avec une valeur possessive.	72
Le pronom datif ayant la fonction d'un possessif.....	72
Le pronom datif renforcé par l'emploi d'un pronom possessif derrière le substantif.....	77
L'emploi du pronom atone régi par un adverbe de lieu.	77
VIII. Place des pronoms personnels et réfléchis.....	80
Place du pronom régime <i>o</i>	80
Le pronom atone séparé de son verbe par les adverbes <i>și, cam, mai, tot, prea</i>	82
Le pronom atone en postposition.....	83
Quelques remarques sur la place du pronom tonique....	88
Abréviations.....	91

HISTORISK-FILOLOGISKE MEDDELELSER

UDGIVNE AF

DET KGL. DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB

9. BIND (KR. 12.75):

	Kr. Ø,
1. Glossae medicinales. Edidit J. L. HEIBERG. 1924.	3.00
2. BLINKENBERG, CHR.: Le temple de Paphos. 1924.	1.25
3. ISAAC TZETZAE de metris Pindaricis commentarius. Edidit A. B. DRACHMANN. Adiecta est tabula phototypica. 1925.	4.60
4. NYROP, KR.: Etudes de grammaire française (20. Une rime de J.-M. de Heredia. 21. Accord fautif. 22. Pronoms réfléchis. 23. Pronoms allocutoires). 1924.	1.15
5. KRISTENSEN, MARIUS: „Nokkur blöð úr Hauksbók“. Et færøsk håndskrift fra o. 1300. Undersøgt og bestemt med hensyn til dets sprogform. 1925.	2.50
6. CHRISTENSEN, ARTHUR: Le règne du roi Kawādh I et le communisme Mazdakite. 1925.	4.00

10. BIND (KR. 12.20):

1. SARAUW, CHR.: Niederdeutsche Forschungen II. Die Flexionen der mittelniederdeutschen Sprache. 1924.	9.00
2. SARAUW, CHR.: Zur Faustchronologie. 1925.	3.00
3. Papyrus Lansing. Eine ägyptische Schulhandschrift der 20. Dynastie. Herausgegeben und erklärt von AD. ERMAN und H. O. LANGE. 1925.	4.25

11. BIND (KR. 13.20):

1. CORTSEN, S. P.: Die etruskischen Standes- und Beamtentitel, durch die Inschriften beleuchtet. 1925.	5.00
2. Das Weisheitsbuch des Amenemope aus dem Papyrus 10,474 des British Museum herausgegeben und erklärt von H. O. LANGE. 1925.	4.50
3. PEDERSEN, HOLGER: Le groupement des dialectes indo-européens. 1925.	2.00
4. BLINKENBERG, CHR.: Lindiaka II—IV. 1926.	2.50
5. PEDERSEN, HOLGER: La cinquième déclinaison latine. 1926.	3.60

12. BIND (KR. 19.80):

1. PALLIS, SVEND AAGE: The Babylonian <i>akitu</i> Festival. With 11 plates. 1926.	15.60
2. NYROP, KR.: Études de grammaire française. (24. Notes lexicographiques et morphologiques. 25. <i>Folie</i> , maison de plaisance. 26. Préposition et régime. 27. La locution <i>avec ça</i> . 28. La préposition <i>en</i>). 1927.	2.25
3. POULSEN, FREDERIK: Aus einer alten Etruskerstadt. Mit 51 Tafeln. 1927.	8.50

13. BIND (KR. 21.00):

1. BLINKENBERG, CHR.: [Lindiaka V] Fibules grecques et orientales. 1926	15.00
2. ÞÓRÐARSON, ÓLÁFR: Máhljóða- og Málskrúðsrit. Grammatisk-retorisk afhandling udgiven af FINNUR JÓNSSON. 1927.....	6.00
3. Mathematici Graeci minores ed. J. L. HEIBERG. 1927.....	7.00

14. BIND (KR. 22.50):

1. CHRISTENSEN, ARTHUR: Critical Studies in the Rubá'iyát of 'Umar-i-Khayyám. A revised Text with English Translation. 1927 ..	9.00
2. Der magische Papyrus Harris. Herausgegeben und erklärt von H. O. LANGE. 1927	5.50
3. POULSEN, FREDERIK und RHOMAIOS, KONSTANTINOS: Erster vorläufiger Bericht über die dänisch-griechischen Ausgrabungen von Kalydon. Mit 127 Abbildungen (90 Tafeln). 1927.....	15.50

15. BIND (KR. 24.25):

1. Anonymi Logica et Quadriuum, cum scholiis antiquis edidit J. L. HEIBERG. 1929	9.50
2. CHRISTENSEN, ARTHUR: Études sur le Zoroastrisme de la Perse antique. 1928	2.50
3. OLSEN, HEDVIG: Étude sur la Syntaxe des pronoms personnels et réfléchis en roumain.....	3.85
4. POULSEN, FREDERIK: Porträtstudien in norditalienischen Provinzmuseen. Mit 185 Abbildungen (117 Tafeln). 1928	16.50

16. BIND (KR. 14.80):

1. HJELMSLEV, LOUIS: Principes de grammaire générale. 1928... 15.00	
2. NYROP, KR.: Études de grammaire française. (29. Notes lexicographiques. 30. L'imparfait du subjonctif. 31. Négation explétive. 32. Étymologie de <i>Gord</i> . 33. Tutoiement). 1929.....	2.25
3. WESTRUP, C. W.: On the Antiquarian-Historiographical Activities of the Roman Pontifical College. 1929	2.50

17. BIND (under Pressen):

1. BLINKENBERG, ANDREAS: L'ordre des mots en français moderne. Première partie. 1928	9.00

